

**R.P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Peccatis Et Gratia, Fide, Spe, Et Charitate

Młodzianowski, Tomasz

Moguntiae, 1682

Quæstio I. De Certitudine Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82969](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82969)

Iuntatis, non potest esse malus intrinsecè, quamvis possit esse malus malitiâ extrinsecâ & denominativâ. Ergo nec actus intellectus supernaturalis, potest esse falsus & erroneus, non enim elevaret, sed deprimet.

RESPONDETUR. Actum supernaturalis non posse esse falsum & erroneum, si nec sit conformis objecto, nec procedat secundum hunc & nunc: deteriorum enim hominem ut assumitur redderet: sicut semper etiam in naturalibus, deteriorum, error reddit, non reddit prudentia: consequenter nec ille actus fidei deteriorum redderet. Ergo sicut prima operatio, cuius veritas sumitur ex objecto, non prout est à parte

rei, sed prout presentato, non reddit deteriorum intellectum: ita & in presenti.

INSTABIS Tertiò. Non potest DEUS producere habitum erroris. Ergo nec dictum habitum.

RESPONDETUR. De Antecedenti inferius erit. Interim disparitas est: quia habitus erroris ut talis, non habet ullum actum, qui importet perfectionem, qui sit in bonum operantis, quinon dedecat specialiter naturam intellectualem. Jam autem habitus ille, etiam absentiens putatae revelationi, non habet actum dedecentem naturam intellectualem, sicut illam nec prudentia dedecet.

R. P.
TH: MLOI
zianowski
Tom. I. et Z
D. VI

DISPUTATIO III.

De Passionibus objecti Fidei Divinae.

Nomine harum passionum veniunt Certitudo & obscuritas: rationem tamen principalioris habet certitudo; hinc in evidentiam permitit sibi truicari fides per motivâ credibilitatis, & alia, de quibus infra: sumam autem certitudinem non permittit sibi truncari, de qua certitudine sit

QUÆSTIO I.

De Certitudine Fidei.

PRÆMITTO Primò. *Notificari posse certitudinem per contrarii exclusionem*; nempe quod sit assensus formidinis expulsus, ad eum modum, quo suo modo notificatur frigus per hoc, quod expellere natum sit calorem. Quæ ipsa formido, involvit tempus & assensum & dissensum. Ratio quia si non involveret assentium non esset formido, sed simpliciter & absolute Negatio. Rursus si non involveret dissensum, esset absolute affirmatio. Qui ipse assensus & dissensus, debet quidem esse circa idem, sed non propter idem. Quod debeat esse circa idem. Ratio est, quia alias assensus ille & dissensus, habent se omnino disparatae, si habent se disparatae, assensus non restingeret vim dissensus, & è contra. Consequenter assensus, simpliciter esset assensus, simpliciter autem assensus, non est formido. Non tamen dissensus & assensus debent esse circa idem propter idem: quia alias in formidine verificantur duo contradictoria; & idem quod affirmaretur, negaretur, & quod negaretur, affirmaretur;

duo autem contradictoria in nullo assensu possunt, simul secum stare. Porro in ista v. g. formidine, fortassis Petrus non solvet debitum, fortassis solvet, formido illa, non versatur circa potentiam physicam, non solvendam. Ratio quia objectum formidinis, est illud, quo est ratio formidandi, potentia autem illa physica, non est ratio formidandi: illud enim non potest esse ratio formidandi, quod cum actu certissimo stare potest. Jam autem qui certus est, quod sit futura solutio, nolcit dat potentiam physicam ad non solvendum, cum liberè solvat. Nec item versatur illa formidinis penes solutionem & non solutionem, quia alias in illa formidine contradictoria verificantur. Quod ergo tandem erit objectum formidinis? Formido illa versabitur assensu circa objectum quod est futurum vel non futurum, ita ut rationes ipse, quas habet assentiendi & rationes quas habet non assentiendi, ingrediantur illud Objectum. Ratio quia imprimis in hoc modo assentiendi & dissentendi, non verificantur contradictoria, quia licet sint de eodem, non sunt propter idem, seu ratione ejusdem. Ex altera patte, servatur id quod diximus supra, nempe formidinem circa idem debere versari assensu & dissensu. Et certè bene per hoc salvatur formido, quo sublatu, primò & per se tollitur formido, sed sublati rationibus & motivis assentiendi & dissentendi tolleretur per se formido. Quod ipsum probatur. Quia sublati rationibus assentiendi, & manentibus

rationibus dissentendi, simpliciter esset negatio, adeoque non jam formido, & è converso, sublati rationibus dissentendi & manentibus rationibus assentiendi, simpliciter esset affirmatio, adeoque non jam formido. Et hoc præmissum notificat, quid sit certitudo, & quod objectum formidinis, opposita certitudini.

PRÆMITTO Secundò. *Duplicem nos posse spectare certitudinem.* Quandam subiectivam, & ex parte certificati se tenentem. Aliam objectivam, & à parte certificati spectabilem. Est hæc divisio D. Thomæ. Nam hic quæst. 4. art. 7. discutit utrum fides sit certior scientiæ, & aliis virtutibus intellectualibus, dicitque in (.) quod dividendo habitus intellectualis, qui versantur circa contingentia, qualis est prudentia & ars, hos duos habitus vel ipsa certitudine materiæ superat fides: quia est inquit de aeternis quæ non contingit aliter se habere. Secundò potest comparari fides ad sapientiam, scientiam & intellectum. Ad hos habitus comparando fidem, dicit certitudinem dupliciter spectari posse. Uno modo ex causa certitudinis, & sic dicitur esse certius illud, quod habet certiorem causam: & hoc modo est fides certior: quia fides innititur veritati Divinæ, Sapientia autem rationi humanæ. En certitudinem ex parte objecti. *Alio, inquit, modo potest considerari certitudo ex parte subiecti: & sic dicatur esse certius, quod plenius consequitur intellectus humanus.* Concedique certiores illos esse habitus. En certitudinem subiectivam. Quod si duplex est illa certitudo, debet habere communè genus certitudini ut sic, quæ certitudo ut sic, inquantum est genus proximum, est certitudo intentionalis, quæ ipsa inquantum communis subiectivæ & objectivæ, erit definitivè firmitas lineæ noscendi; quæ ipsa firmitas videtur non aliud esse, quam necessitas & infallibilitas quædam. Nam & rationes dantur necessarie, & assensus necessarii, & rationes dantur infallibilis, & ipsi assensus infallibilis. Unde & S. Thomas in explicanda certitudine recurrat ad infallibilitatem. Hinc quando opponit sibi fidem non esse certissimam, quia est ex auditu, & tamen auditus non est ita certus ac visus: responderet hæc quæst. 4. art. 8. ad 2. Quod si ille, à quo auditur multum excedat visum videntis, sic certior est auditus quam visus; quam ipsam certitudinem per infallibilitatem explicat, addit enim: *Magis est homo certus de eo, quod audit à Deo, qui falli non potest; quam de eo, quod videt propriâ ratione, quæ falli potest.* In explicanda item certitudine recurrat ad infallibilitatem inferius quæst. 14. à 4. in (.)

Præter Auctoritatem ostenditur, quod certitudo infallibilitatem importet. Nam etiam in aliis materiis Ly certum pro infallibili dicitur. Unde dicitur certus ictus, hoc est infallibilis, dicitur item hospes certò venturus, hoc

est infallibiliter, infallibilitate prudentiæ. Importat etiam certitudo necessarium, nam etiam in aliis materiis infallibile & necessarium, pro eodem sumi possunt. Unde & certus ictus dicitur à nobis, necessariò ponendus à peritissimo sagittante; eo quod arte sua, sit ad hoc bene determinatus. Hinc jam dividendo firmitatem lineæ noscendi, in firmitatem subiectivam & objectivam. Certitudo subiectiva, erit firma adhæsio intellectus ad objectum ejus veritatem attingens; Certitudo autem objectiva, erit firmitas rationis motivæ, in fundata vero.

PRÆMITTO Tertiò. *Quæ sit distinctione inter certitudinem objectivam & veritatem, que item inter infallibile & necessarium in hac materia.* Inter certitudinem objectivam & veritatem, certum est non esse distinctionem realem: quia nullum est signum distinctionis realis inter illa: possuntque hæc omnia salvare per sola connotata formalitatesque diversas: & ubiunque est verum, ibi etiam invenitur proportionatum certum: ita, ut si sit verum absolute, certum sit etiam absolute, si verum sub conditione, erit etiam certum sub conditione. Ceterum verum est prima formalitas: est enim definitivè, esse ita, sicut debet esse, de quo aliæ dictum. Porro omni certo debet competere, ut ita sit, sicut debet esse. Unde etiam in definitione subiectivæ certitudinis, ponitur attingentia veritatis, & hoc ipso, quia non est ita, sicut debet esse, illud ipsum, erit objectivè incertum. Utpote ex metis objecti, affectibile particula non est: cum tamen id quod est, certum, sit affectibile ex meritis objecti, particula est. Per hoc autem distinguitur certitudo, objectiva, à veritate objectiva, quia addit quandam firmitatem & immutabilitatem, præsupposita formalitati veritatis. Quod attinet ad Ly necessarium est: illud dupliciter potest spectari: pro exigente, ut ita sit ac esse debet; & talis necessitas antecedit verum, etiam objectivè sumptum: quia est quali causa, per exigentiam ipsiusmet ita esse, sicut debet esse. Deinde possumus spectare necessitatem pro determinato, quo etiam modo sumitur, quando opponitur libero. Sic sumptum necessarium, est posterius vero: quia non nisi ex suppositione, quod ita sit ac esse debet, habetur determinatio talis esse, & fundata quasi reflexio quædam, supra ipsummet, ita esse. Indubie certitudo dicit etiam necessitatem: quia dicit determinationem, quæ enim determinata non sunt, incertitudinem habent. Quod attinet ad infallibile: illud est posterius necessario, bene enim pro ratione adfero, id est infallibile, quia est determinatum. Rursum determinatum est in ordine ad se, infallibile in ordine ad aliud, quod non debet nec potest fallere. Denique infallibile, est potius ex linea dici, determinatum ex linea esse. Quæ ipsa infallibilitas objectiva, non aliud

(h) 3 est,

est, quām esse, seu ratio, quæ non potest esse principium assensus aliter se habentis, ac exigunt merita objecti: infallibilitas autem subiectiva, est ipse assensus, innitens prædictis motibus.

Colligendo dicta. Motivum certum in quantum est ita, ac debet esse, vocatur verum in quantum dicit determinationem, vocatur necessarium, & in quantum est principium formandi assensus secundum merita objecti, vocatur infallibile. Ripalda repetitis vicibus h̄ic disp. II. per hoc explicat certitudinem, quod dicit connexionem intrinsecam actus cum objecto, ita ut veritas dicat solam conformitatem cum objecto, non dicendo connexionem intrinsecam. Sed h̄ec explicatio ostendit non nisi certitudinem à parte principii se tenentem, & non certitudinem à parte motivi, tradenda autem fuit descriptio illius ut sic. Jam autem demus per possibile vel impossibile etiam habi- tū naturale à DEO infusæ fidei humanæ connexionem intrinsecam cum objecto, sed innitentem soli veritati humanæ, habebit certitudinem à parte principii & connexionem intrinsecam cum objecto, non habebit tamen certitudinem à parte motivi.

De Conditionibus Certitudinis.

PRÆMITTO Quartò. *Quid si sentiendum de doctrina Lagonis h̄ic disp. 6. num. 18. qui præter has duas Conditiones certitudinis formalis, quæ est firma adhæsio, & innitentia necessaria & infallibili in suo genere motivo, tertiam hanc addit: nempe quod taliter proponatur objectum, ut cognosci & judicari evidenter possit, repugnantia, cum prudenti dubitatione. Rationem sua doctrinæ reddit Lugo, quia nisi h̄ec tertia conditio requiratur, videretur concedenda certitudo in aliquo sensu, qui communiter incertus estimatur, quod ipsum probat.* Quia si aliquis ex præmissis veris in materia necessaria, sed quæ non clare penetrantur nec proponuntur inferat conclusionem etiam veram, poterit voluntate, sibi imperare, saltem imprudenter assensum firmum, & excludenter omnem formalinem, tam circa Præmissas quām circa Conclusionem: licet rem non penetret; quia casu assensus ille habebit utramque Conditionem: habebit enim veritatem & necessariam cum ea connexionem: cum enim objectum sit verum in materia necessaria, impossibile est quod fuerit falsum, & per consequens impossibile est, quod assensus illius objecti fuerit ullo casu falsus; habebit etiam firmam adhæsionem, cum voluntas possit imprudenter assensum firmum imperare, sine sufficienti fundamento, ut constat in Hæreticis firmissimè & obstinatissimè tenentibus suos errores: nam sicut voluntas, licet non possit imperare actum Amoris circa objectum, nisi in illo appareat aliqua ratio boni, potest tamen proposito bono, imperare sibi amorem

majorem, & firmiorem supra meritum talis objecti; ita intellectus, licet non possit assentiri objecto, in quo non appareat aliqua ratio veri, ne voluntas possit hoc ei impetrare, proposita tamen aliquā ratione veri, ad quam possit terminari assensus, potest voluntas assensum imperare & quidem firmiorem, quam illa ratio veri, taliter proposita mereatur: quo casu, assensus ille erit firmus, & innitetur rationi necessaria & infallibili, seu ut communiter dicitur, habebit necessariam Connexionem cum veritate objecti, non tamen erit absolutè & simpliciter certus; alioquin posset ille homo jurare, se certi scire veritatem talis objecti: nam ex uno capite judicat illud esse verum, ex alio capite firmiter judicat, quæ duo sufficiēnt ad certitudinem. Neque potest dici illum hominem eo calu posse jurare: quia alias idem dicendum esset de omni alio objecto probabiliter nobis proposito: possemus enim jurare, nos esse certos, nimirum imperato nobis prius assensu firmo circa tale objectum, & cohibente formidinem actualiē. *Hac illius Doctrina*

NON SATIS FACIT Primò. Quero enim, An ille assensus, sit Intellectus, an Scientia, an Fides, an Error, an Opinio? neque enim communis philosophia agnoscit alios assentienti modos. Jam autem ille assensus non esset intellectus: quia intellectus est assensus principiorum propter illam ipsa; cum tamen prædictus assensus procedat propter aliud. Rursus ille assensus non est Scientia: quia h̄ec inter requisita habet, quod sciens in actu signato, sciat le scire. Non etiam Error: quia hic nunquam perficitur per causam rei; hocque ipso, illa cognitio, non esset certa, & non esset innitens necessaria & infallibili rationi, si foret error. Non etiam ille assensus est Fides, quia non elicetur merè propter testimonium. Ergo necessario debet esse opinio. Ergo necessario non habens firmam adhæsionem: nemo enim opinans, firmè adhæret. Ergo ulterius ille assensus, non erit certus sed opinativus: opinativum autem, certitudinem excludit.

NON SATIS FACIT Secundò. Quia in progressu his discutuntur, assumit aliqua Lugo que non convincunt. Nam imprimis Nego, quod in casu possit imperare voluntas assensum firmum. Ratio quia etiam voluntas, non potest imperare assensum firmum, nisi antecedat cognitio directiva illius imperii, quæ non potest hic illa appetiti, firmitatem internam inducens, licet aliquis exterius dicat se firmè adhærete: quod enim imperet voluntas assensum firmum in rebus fidei, id proficiuntur, tam ab evidentiā motivorum credibilitatis, quām à speciali Illuminatione Spiritus Sancti, qualia principia non possunt ostendit, ut in casu difficultatis, imperer voluntas, firmam adhæsionem. Sicut quavis mihi Petrus aliquid testetur, cuius veracitas apud

R. P.
THE MLOI
zianowski
Tom. I. et Z
D. VI

apud me est in supremo gradu, nunquam potest mereri, ut voluntas imperet assensum, quo, major assensus fiat, quam exigat veritas Petri, & & qui transeat in certitudinem cognitionis Physicae vel Metaphysicæ: sic nec in praesenti imperari poterit major certitudo, quam mereatur ratio, & motivum sic representatum. Rursus quando in fide Divina imperatur assensum summe firmus, firmitas illius promotivo habet non imperium, sed ipsam revelationem, certo moraliter cognitam. Jam autem ratio illa, non est certa cognita: si enim esset cognita, esset etiam evidenter cognita: nam in rationibus talibus, evidenter conjungitur certitudini. Illud etiam, quod assumit de Hæreticis cum distinctione accipendum: si enim procedat de Hæreticis non nisi materialibus, qui scilicet non sciunt se errare, in talibus voluntas potest imperare firmum assensum, quia moventur rationibus seu motivis credibilitatis, quæ secundum ipsos sufficientissima sunt, & nituntur ut supponitur testimonio DEI in iis, in quibus nobiscum concordant, & in iis in quibus discordant nituntur putatæ revelatione, cui tamen tantum illi tribuant, quantum ipsi veræ, licet forte cum interioris securitatis aliquo defectu, de quo alijs. Quodsi procedat res de Hæreticis formalibus, & qui sciunt rem aliter se habere, quam credant: si imperant sibi quidem firmam adhesionem externam, sed remordente conscientia, V. G. negant id; quod sentiunt non esse negandum. Sicut aliqui in materia Scholastica concipiunt foris in se negant, quod interius sentiunt. Consequenter dicti Hæretici, non habent firmam adhesionem intrinsecam, qualis intelligitur sub hoc termino *Firma adhesio*. Deinde quando assumit paritatem ab actu amoris, quem firmissimum potest voluntas imperare, supra merita objecti, id non tenet. Quia Voluntas ex una parte est potentia libera; aliunde habetur, unde juvetur, nempe a propositione objecti. Jam autem intellectus est actus necessarius, etsi non proponatur motivum, quo moveatur sufficiens, non habetur in intellectu, per quid ille defectus suppleatur.

NON SATISFACIT Tertiò. Quia hæc Conditiō certitudinis, quam distinctam ab illis duabus requirit, nempe ut objectum proponatur taliter, ut judicari possit evidenter, repugnantia omnimoda assensu, cum prudenti dubitatione, non potest explicari, qui causet & ingrediatur actualem certitudinem. Nam imprimis non ingreditur actualem certitudinem in actu exercito, facta reflexio, de necessaria connexione ipsius assensus cum Veritate, ut consentit ipse Lugo. Erratio est, quia non minor requiritur certitudo ad assensum intellectus certum, quam habeatur certitudo dum video lucem, ad quam certitudinem non est necesse ut me reflectam, quod videam lucem: nec item requiritur judi-

cium quo judicari possit, quod scilicet non possit sub tali motivorum gradu, proponi aliquid falsum: quia ut recte arguit ipse Lugo, rusticis sub iisdem motivis proponi potest aliquid falsum, tanquam pertinens ad fidem, sicut proponitur aliquid verum. Non etiam illa conditio ingreditur per hoc actualem certitudinem, quia scilicet ex modo quo objectum proponitur, id possit evidenter judicari, quamvis actu non judicetur: quia ad actualem certitudinem, praedicata illius & conditiones, necesse est actu ponit. Hinc non sufficit posse habere firmam certitudinem, nec sufficit quod possit habere necessariam (ut communiter dicitur) connexionem cum veritate objecti, sed necesse est, ut actu habeatur. Ergo etiam non sufficit ad actualem certitudinem, posse judicari tale. Addo posse illud judicari, provenire benè, à firma adhesione, precedente secundum veritatem objecti, quid ergo ultra ponetur tertia conditio?

Ex his COLLEGES. Hanc conditionem non esse specialem, sed inclusam in adhesione firma, & in suppositione procedendi secundum veritatem objecti.

DICES cum Coninck. Si ad certitudinem requirentur duæ non nisi illæ conditiones, sequitur hæreticos taliter quosdam, tam certo assensu credere aliquos veros fidei articulos, atque nos credimus: quia quidem illos credunt, propter idem objectum formale.

RESPONDETUR. Hæreticos formales non credere propter solum motivum, quod sit veritas prima, sed illi addunt suas regulas cæteroqui falsas. Hinc non moventur, a quæ certo motivo actos. Sed posito quod eodem motivo moverentur elicenter actuū a quæ certum ratione motivi, sed non ratione principii: quia hoc principium in nobis est habitus, cæteroqui essentia liter determinatus, ad concurrendum non nisi ad veram revelationem: quod principium non est in Hæreticis.

PRÆMITTO Quinto. *Quid sit sentiendum de conditionibus certitudinis quas assegnat Koninck disp. 14. dub. 4. Prima est ut medium habeat necessariam connexionem cum veritate objecti. Secunda ut modus eō utendi sit infallibilis; hinc Hæretici quamvis moverentur DEI revelatione solā, non haberent certum assensum: quia modus utendi illo modo, non est infallibilis: Nam cum negant Ecclesia potestatem infallibilem proponendi mysteria fidei, & cum ad judicium, quod voluntatem credendi antecedat, utatur notis fallibilibus, adeoque secundum illas notas & vera & falsa credenda judicant, sit ut utatur Divino testimonio, modo fallibili. Tertia Conditiō est. Ut hic modus assentiendi sit ipsi assentienti infallibilis, ut scilicet ipse verè agnoscat, suum modum cognoscendi, esse infallibilem, & sine hac conditione, erit*

(h) 4 assensus

assensus nonnisi materialiter certus. Quod ipsum illustrat: quia casu, quo DEUS per supernaturalem concursum concurreret ad assensum fidei humanæ, assensus ille ficeret certus: quia DEUS non potest concurrere ad assensum falsum: nihilominus si ego, qui cilio auctum fidei humanæ, nescirem DEUM eâ ratione mecum concurrere, non essem tunc propriè certior, quâm si aeterno merito naturali eam crederem. *Quarta Condicio.* Ut assensus sit firmus per quem scilicet ita adhæreat objecto, ut ab illo vel nullo modo vel nonnisi difficulter dimoveri possit. *Hanc Doctrinam pluribus impugnat Lugo:*

IMPUGNAT Primò. Quod possit dari assensus immediatus certus, scilicet non appareat connexio necessaria, inter extrema, ut constat in assensu fidei. Ergo appetat, non esse universalem Conditionem, connexionem mediæ cum objecto.

RESPONDERI potest. Non posse negari, quod ad assensum certum, necessaria sit connexionio motivi cum objecto, sive sit inter extrema realiter, sive nonnisi ratione distincta: cum impossibilis sit assensus certus & non verus, ita, ut si sit objectum verum ex suppositione, etiam connexionio sit necessaria ex suppositione. Si autem sit simpliciter verum, etiam connexionio erit simpliciter necessaria: qualis connexionio ex suppositione, est etiam inter Dei dictiōnem & rem dictam.

IMPUGNAT Secundò. Quia ad certitudinem, non requiritur quod assentiens cognoscat verè suum modum assentiendi esse infallibilem. Nam Beatus videns DEUM, habet auctum omnino certissimum, quamvis non habeat auctum reflexum, supra ipsammet visionem & supra modum ejus tendendi infallibilem.

RESPONDERI posset. Quod hæc Condicio non sit necessaria, ut actu exercito cognoscatur, sed sufficit ut in actu signato id fiat, & eo modo, quo, sciens, scit se scire, quamvis id non est necessiter faciat, in actu exercito. Hocque solum voluit Koninck. Unde nec requirit in allato exemplo, ut in actu exercito, noscatur infallibilitas fidei illius humanæ.

IMPUGNAT Tertiò. Lugo. Exemplum ad ductum, à Koninck probare oppositum: quia scilicet sequens reflexio, pro priori naturæ elicium auctum fidei humanæ, cumque supernaturalem, non posset facere certum, qui in ante non supponitur fuisse certus: non potest enim actus esse certus, qui intellectum non certificat de suo objecto. Cujus ulterior ratio est, quia eadem forma, eodem modo unita, non potest in posteriori naturæ, dare novum effectum formalem subiecto.

RESPONDERI posset. Illum auctum in se fuisse certum, quia ante eam reflexionem habuit supernaturalem, cui annexa est certitudo: sequensque reflexio, non faceret auctum

in se magis certum, faceret tamen habentem illum, magis certum: ad eum modum, quo qui invenit demonstrationem aliquam, & nondum illam pro tali agnoscit, nisi positâ reflexione, certe suâ reflexione nihil plus certitudinis objectivæ illi auctui tribuit, quâm ante non haberit, sed se certificat de illa certitudine, quâm jam est in actu. Quo in casu, duplex certitudo intervenit, certitudo scilicet objectiva auctus, & certitudo de certitudine auctus; hæc posterior prouenit à reflexione, non prior. *Nihilominus ha- Doctrina*

NON SATISFACIT Primò. Quia omnes ha- Conditiones possunt revocari commode ad duas. Nam prima potest revocari ad connexionem objecti. Tertia revocari potest ad firmam adhesionem: Si enim non sit ipsi assentiendi infallibilis, firmè ei non adhæbit; sed semper cum formidine. Quarta etiam Conditio non aliud habet, quâm firmam adhesio-

NON SATISFACIT Secundò. Quia secundum illa Condicio nullo modo ab eodem explicatur quid universaliter velit. Nam quod addit de hæreticis illud est particulare; & particulari certitudinis exemplum. Hic autem queritur de certitudine, quibusunque tandem actibus communi. Rursus per istum modum infallibilem, vel intelligit infallibilitatem ex parte objecti, & sic revocabitur ad Connexionem cum veritate objecti, vel intelligit infallibilitatem ex parte cognoscendi, & hæc revocatur ad firmam adhesionem, utrumque autem simul sumptum formaliter infallibilitatem.

NON SATISFACIT Tertiò. Quia quod hærediti non accipiant Ecclesiam tanquam regulam infallibilem, hoc ipsum non est simpliciter necessarium, saltem positivè ut supra dicebam: quia DEO credi potest, etiam sine propositione Ecclesie, ut sit in privata revelatione. Rursus quod hæretici eadem regulâ ad veros & ad falsos articulos utantur, id etiam instantiam habet: quia eadem motiva credibilitatis, deserunt alicui rusticò ad credendum articulum verum, & falsum. Ergo explicatio illa mediæ infallibilis utendi, non satisfacit, propter instantiam allatam.

DIFFICULTAS I

An assensus Fidei sit Certissimum?
Supponit omnes assensus Fidei, esse certissimum; habet tamen id suas difficultates.

Punctum Difficultatis I

Distinguitur quo sensu assensus Fidei sit certissimum?

DISCENDUM Primò. *Assensus fidei esse assensum certissimum, certitudine objectiva.*
PROBATUR Primò. Auctoritate. Act. 2. Cap. 27, inquit S. Petrus, sciat dominus Iesu, quia dom-

Dominum eum, & Christum fecit. Secunda Petri 2. Habemus, inquit, firmorem Propheticum sermonem. Augustinus lib. Confess. cap. 10. Facilius dubitarem me vivere, quam non ita esse veritatem, quam audiui in corde. Bafilius epist. 43. ad Greg. Niss. In sublimioribus dogmatibus potior est ratioinacionum comprehensione, ipsa fides. Et in Psalm. 115. Fides supra rationales Methodos, animam ad assensum trahens. Richardus 1. de Trinit. cap. 2. Quotquot inquit Veraciter fideles sumus, nihilque certius tenemus, quam quod fide credimus; plura vide apud Valent. disp. 1. quæst. 4. puncto 8.

PROBATUR Secundò. *Quod habet eandem certitudinem objectivam, quam habet ipse DEUS, est ex parte objecti certissimum: quia Divinâ certitudine nihil potest esse maius, hoc ipso non esset Divina, si illâ daretur major. Sed fides habet certitudinem objectivam quam habet DEUS: quia idem est objectum & motivum formale assensus fidei, quod motivum formale assentiendi, & esse veracis, ipsiusmet DÉO, nempe quod sit Veritas prima.*

PROBATUR Tertiò. *Quòd motivum est certius, eo assensus est certior certitudine objectivâ: desumitur enim illa à motivò: & ita magis certius certitudine physicâ, quam morali, magis Metaphysicâ, quam physicâ: quia etiam motiva sunt certiora. Sed motivum fidei est certissimum: quia Divinum. Et sicut subsistentia Christi est subsistentia perfectissima, quia Divina, ita & motivum fidei est perfectissimum, quia Divinum.*

DICENDUM est Secundò. *Non esse de natura actus fidei, esse certissimum certitudine graduali.*

PROBATUR Primò. *Falsa est hæc Universalis: Omnis actus fidei est certissimum certitudine graduali. Ergo debet esse vera hæc particularis. Aliquis actus fidei non est certissimum certitudine graduali. Ergo ulterius est verum, non esse de natura actus fidei esse certissimum certitudine graduali. Si enim hæc esset, de natura illius, omniae actui conveniret. Falsum autem esse illam Universalem probatur. Tum quia in aliis Virtutibus Theologicis, non omnes sunt æqualis intentionis gradualis, alia omnes essent æquè meritorii. Ergo idem dicendum de fide. Tum quia de facto experimur interdum nos intensius, interdum minus intense moveri, licet numerus gradualis à nobis taxari non possit. Experiunturque conversi ex hereticis, quod aliqua intense credant, alia non item, ob speciales superandas difficultates. Tum quia nullum est principium determinativum ad æqualitatem gradualis intentionis: non enim hoc est Lumen intellectus: quia etiam suos actus naturales, non omnes æqualiter intenso facit, intensiusque assentitur Principiis quam Conclusionibus. Non etiam hoc principium determinativum, est ipse Habitus fidei, quia ille se habet per modum potentiarum; lata autem po-*

tentia, non sunt principium determinans ad æqualem intentionem. Non etiam habitus acquisitus naturalis, est tale determinativum: quia ne habitus naturalis, hoc habet. Ergo id referri debet sicut in naturalibus, ita & in praesenti, in maiorem applicationem potentia, ex citationem ab extrinseco, quæ non est ratio, cur semper sit æqualis.

PROBATUR Secundò. *Quia intensio actus fidei vel est quid realiter distinctum à fide, vel non nisi ratione; utrumque autem probat, quod non sit de natura actus fidei, esse certissimum certitudine graduali: nam si intensio est distincta realiter, cum unus actus, non habeat gradus, qui finitis in infinitum actibus, conjungi possunt; alia esset infinitè intensus, utpote actu id habens, quod finitis in infinitum actibus convenire posset. Ergo non est certissimum certitudine graduali, quia addibilis est illi copia graduum: quod si intensio realiter identificatur fidei actibus, non potest esse unus actus certissimus: quia unus actus, non habet sibi identificatos realiter alios actus, nec æquivalentiam ad plures actus.*

PROBATUR Tertiò. *Habitus ipse fidei, non est in omnibus æquè intensus. Ergo nec actus.*

RESPONDEBIS. *Quod tota species per nos continetur in uno Individuo. Ergo etiam & tota gradualis intensio continetur in uno actu.*

CONTRA. *Quando docetur, speciem contineri totam in individuo, accipitur species secundum quod natura est, & non secundum divisiones individuales. Neque enim in uno individuo sunt reliqua individua, consequenter nec rationes, quæ consequuntur individuationem sunt in uno actu. Jam autem nos non negamus, quod tota natura actus fidei continetur in uno individuo, sed negamus continerit oram intentionem, quæ sequitur individuationes.*

Hanc Conclusionem tradit Scriptura, dum aliquorum appellat magnam fidem, in aliis dicit non esse multum lumen.

DICENDUM est Tertiò. *Si nomine assensus certissimi ex parte subjecti, accipiamus assensum seu actum, qui de facto certissimum reddat subjectum, in isto sensu, actus fidei, non est assensus certissimus. Pro hac Conclusione lunt Cajet. in Secunda Secundæ quæst. 4. art. 8. Capitulo in 3. distinct. 35. art. 3. Albertus Magnus in 3. disp. 23. art. 17. D. Bonaventura distinct. eadem art. 1. quæst. 4. Richardus art. 7. quæst. 1. Alensis tertia parte quæst. 68. art. 1. Et S. Thomas hic, quæst. 4. art. 3. Ubi dixisset fidem certiorum esse scientiam, addit esse interiorum ex parte subjecti. Et Valentia citatus assert. 2. docet Sapientiam, Scientiam, Intellectum principiorum, quodammodo esse habitus certiores, quam fidem.*

PROBA-

PROBATORIUM PRIMÒ CONCLUSIO. Impossibile est assensum fidei ex parte subjecti esse certissimum; & esset enim talis ut supponitur, & non esset; quia assensus ille ex parte subjecti, est certissimus, quo ex parte subjecti non datur certior, sed assensu fidei quoconque, ex parte subjecti, datur certior. Quod ipsum probatur. Impossibile est ita cognoscere Auctoritatem Dei attestantem, ut non possit magis adhuc & perfectius cognosci. Ergo impossibile est illam Auctoritatem attestantem, ita ex parte subjecti certificare, ut non possit magis: quod enim ex parte subjecti magis penetrabitur, eò ex parte subjecti, magis certificabit.

PROBATORIUM SECUNDÒ. Illa certitudo ex parte subjecti est certissima, quā ex parte subjecti non datur major. Sed certitudine fidei ex parte subjecti datur major certitudo: quia certitudo quam habet DEUS ex eodem motivo hoc est veritatis prima, dñe revelata procedentis, ex parte subjecti est major: quia ex parte subjecti illa certitudo in DEO est infinita, in credentibus finita, hocque ipso, quia ex parte subjecti est Divina, ex parte subjecti est certior: quæcumque enim perfectio Divina, est identificata Deitati, & ex ipsa identificatione perfectior est. *Neque valet si dicas.* Assensum fidei ex parte subjecti esse certissimum, comparando ad subjecta creatura non ad in creatum; non inquam valet quia Conclusio procedit universaliter. Et sic ut si dicas creatari scientiam esse maximam, benè argueretur quod non: quia scientia Divina est major, ita & in praesenti.

PROBATORIUM TERTIÒ. Quia si ex parte subjecti assensus fidei esset certissimus, esset ex eo, quod haberet motivum certissimum. Sed ex eo quod habeat motivum certissimum, non sequitur quod adhuc esset certissimus, quod ipsum probatur. Tum quia, quæ se tenent ex parte objecti, non debent confundi cum iis, quæ se tenent ex parte subjecti. Ergo nec principia, quæ ex parte objecti reddunt assensum certissimum, confundi debent cum principiis, quæ ex parte subjecti, reddunt assensum certissimum; præcipue cum possit esse per omnes aliquid ex parte objecti certissimum, non tamen ex parte subjecti. Tum quia, subsistencia Christi, quamvis sit infinita, non tamen facit modò infinitò subsistere Humanitatem Christi. Ergo etiam poterit esse motivum ex parte objecti certissimum, & non hoc ipso, facere ex parte subjecti certissimum assensum. Tum quia, universaliter objectum non communicat suas perfectiones subjecto omnes, si modus communicandi non sit æqualis, ipsi objecto; cum ratione modi communicandi, se communicet objectum, subjecto; quæ communicatio inter alia, hic stat, in perceptione objecti, quæ non potest esse semper æqualis.

Per hoc tamen non Nego, assensum illum es-

se in hoc sensu certissimum certitudine maximæ subjectivæ, si scilicet comparetur cum certitudinibus naturalibus, quas credens potius vellere deserere quam fidem, ubi erit certitudo subjectiva maxima, non quidem petibilis ex conditione ipsa penetrationis, & aliis tenentibus se à parte subjecti, sed petibilis à conditione ipsius objecti, licet subjecto, relucientis & appetientis ab eodem.

Punctum Difficultatis 2

Comparatur certitudo Fidei cum aliis Certitudinibus.

CERTITUDO fidei comparatè ad alias certitudines verbigratiæ Metaphysicam, sic

EXPLICATOR. Si deserendum esset per impossibile motivum Metaphysicum, eò quod est contrarium fidei, potius illud vellem deserere, quam motivum fidei: quæ suppositio est impossibilis: impossibile enim est, esse duas veritates pugnantes. Ne tamen dicatur esse suppositio tollens se ipsam, de qua universaliter, præter alibi dicta, pono hic controversiunculam quam habui de hac materia, cum Collega meo Viro præcellentis ingenii Patre ALBERTO ZERONSKI.

SUPPONO PRIMÒ. Categoriam impossibilis. Supremum genus erit impossibile; dividitur in impossibile absolute & impossibile ex suppositione. Impossibile absolute dividitur in impossibile, Metaphysicæ, physicæ & largius in impossibile moraliter. Impossibile autem ex suppositione, dividitur in impossibile ex suppositione tollente seipsum, seu ut vocat Durandus in impossibile incompossibile, & in impossibile ex suppositione, non tollente seipsum, seu in impossibile compossibile.

SUPPONO SECUNDÒ. Tam impossibile in compossibile, seu ex suppositione impossibile, tollente seipsum procedens, quam impossibile ex suppositione non tollente seipsum, seu impossibile compossibile, implicare contradictionem & quæ difficultas oritur de suppositione impossibilis non tollente seipsum, quod illa etiam involvit duo contradictiones in re ipsa.

RATIO EST. Tum quia si suppositio impossibilis, non tollens seipsum, non involvet duo contradictiones in re ipsa. Ergo Petrus potest esse non substantia. Sequela probatur; quia si semel sequitur supremum genus Categoriz, alio cui inferiori non convenire, ut potest non convenire in suppositione impossibili non tollente seipsum, poterit & alteri inferiori non convenire supremum genus, quod est substantia, adeoque nec convenire Petro. Tum quia de suppositione impossibili non tollente seipsum, vel potest prædicari, quod sit impossibilis, vel non potest. Si non potest. Ergo aufertur tota ratio verificanda prædicationis, quia illa stat in identitate proportionata prædicati cum subjecto, ut nouum

R. P.
THEMLOI
zianowski
Tom. I. et 2

D. VI

rum ex dialekticis, quæ ratio auferetur, si non posset prædicari impossibile, de suppositione impossibili non tollente seipsum, cùm enim impossibile, ex suppositione non tollente seipsum, sit subiectum, quod in sua ratione impossibilitatem importat, quare ergo de eo subiecto dicitur, non posse prædicari impossibile, in quo tamen stat, tota ratio prædicandi. Si autem de suppositione impossibili non tollente seipsum, potest prædicari, quod sit impossibilis, potest etiam & definitio impossibilis petita ex linea Dici de illa prædicari, ob identitatem definitionis & definiti. Si potest prædicari definitio impossibilis, petita ex linea Dici, potest prædicari, quod involvat duo contradictoria: hæc enim est definitio impossibilis, in linea Dici. Tum quia nulla suppositio immutat naturas rerum: intentiones enim non auferunt, nec addunt prædicata primò intentionalia, quale est objectiva possiblitas vel impossiblitas. Hinc si independenter à suppositione est impossibile in re, etiam positæ suppositione, est impossibile quodam.

RESPONDETUR. Impossibile absolute includit contradictionem prædicatorum in Conditionato. Concedo: impossibile verò absolute, possibile verò conditionare involvit contradictionem prædicatorum tam in absoluto quam in Conditionato. Nego.

CONTRA. Tum quia Concesso hoc, quod impossibile ex suppositione non involvat pro statu conditionato, duo contradictoria, sed in sensu absoluto, habetur intentum aliis verbis, nempe in re, involvi duo contradictoria: absolute enim & in re, in præsenti, verbis differunt. Tum quia si concedatur, quod impossibile absolute, involvit duo contradictoria, non autem impossibile ex suppositione: rediret paritas & argumenta jam facta. Quod si dicatur non in Utroque statu involvi hanc contradictionem, nihil erit contra intentum argumenti nostri. Nam nos volumus in re convenire duo prædicata contradictionia; non autem quod ei convenient, tam in statu absoluto, quam conditionato.

DICES. Quando dico, si Leo esset homo esset discursivus, sensus est, si possibile esset Leōnem esse hominem possibile quoque esset esse illum rationalem. Sicut autem ex conditionata existentia & causa illius conditionata, non ponitur res absolute in esse existentia, sed absolute est non existens, ita ex conditionata possibilitate rei, & causa illius possibilis conditionata, non ponitur res absolute possibile, sed manet impossibilis.

RESPONDETUR. Si manet res impossibilis absolute. Ergo in se involvet duo contradictionia, qui medius terminus nostrum intentum probat. Si enim Conditionatio nihil ponit in rebus, nec ponet possibilitem in re. Ergo si aliquid

est impossibile in re; positæ conditione possibilis manet in re impossibile. Ergo de illa verificantur duo contradictoria.

SUPPONO Tertio. Regulam dignoscendi quod aliqua suppositio sit impossibilis incompossibilis, seu tollens seipsum, hanc esse, si quod una pars affirmat, hoc altera formaliter, immediate, & per locum intrinsecum negat, quæ autem non tollit seipsum, non idem quod affiratur, formaliter & immediate negat, licet ut dixi negetur in re.

RATIO. Tum quia nulla est ostensibilis suppositio impossibilis sine dubitatione, tollens seipsum, quæ id non habeat, & omnis hoc habet, semperque, ut ostenderet Inductio. Ergo per regulas definitionis procedet illa regula. Et certe hæc suppositio, si per impossibile Leo esset homo, non esset animal rationale, est suppositio impossibilis tollens seipsum. Nam affirmatio definitio, negatur definitio, quæ tamen formaliter & immediate, per locumque intrinsecum, habet se ad definitum. Hæc autem: Si Leo per impossibile esset homo, nesciendum esset dignus, qui superet & regat quæcunque animalia, est suppositio impossibilis, non tollens seipsum: quia non sequitur ad Leōhominem, formaliter & immediate, regimen animalium. Item hæc: Silapis esset animal, non esset rationalis, est suppositio impossibilis: impossibile enim est lapidem esse animal, non tamen tollens seipsum: quia adeste animalis, non sequitur formaliter immediate, & per locum intrinsecum rationalitas. Tum quia si suppositio impossibilis duo contradictionia immediate & formaliter involvit est inutile, si non involvit est utilis. Ergo bene prædicto modo explicatur: quia tota explicatio illius ad hoc tendit, ut sit ad arguendum, illa suppositio utilis. Antecedens quoad primam partem probatur. Si posset suppositio non tollens seipsum affirmare, & idem immediate negare, & quæ involvet duo contradictionia ipsam suppositione statuque illo intentionali, atque involvit in statu physico & absolute: procederet enim de eodem, per idem, ratione ejusdem. Si in ipsa etiam suppositione formata, involvit duo contradictionia. Ergo nulla veritas habebitur: quia duo contradictionia verificari impossibile. Et sicut argumentum, quod multum probat, nihil probat: ita & veritas duorum contradictioniorum est multa veritas, adeoque nulla. Ergo sicut esse, quod est non esse, nullum est esse; ita veritas affirmationis ejusdem, & veritas negationis ejusdem, est nulla veritas. Antecedens idem quoad secundam partem probatur: quia si non idem quod formaliter negatur, formaliter affirmetur, non erit contradictionis in suppositione, si non erit contradictionis in suppositione, poterit esse veritas, si veritas, ergo & utilitas ad scientias, rerumque formalitates internocendas. Tum quia si spectatur

retur natura hujus quod est tollere seipsum, videndum est, quis poscit formari conceptus, tollentis seipsum. In imaginabile est, quod tollat seipsum aliquid, nisi quod in linea esse sit, sicut esse & non esse; tumque intelligitur tollere seipsum, esse, quando in suo esse, includit & ambit non esse: in linea autem dici, quæ versatur inter extrema Non & Ita non appetet, qui Ita tollat seipsum: nisi in se, habeat Non. Tollentis ergo seipsum erit iste conceptus; quod in esse, quod est, dicit non esse, & in Ita dicit Non. Hinc è contra conceptus non tollentis seipsum contra conceptus non tollentis seipsum est, quod in suo esse non dicit non esse, & in suo Ita non dicit Non. Ergo & suppositio impossibilis non rollens seipsum, illa erit, quæ in suo esse, non dicit non esse, & in suo Ita non dicit Non. Sed suppositio impossibilis non tollens seipsum, ea sola non dicit in suo esse, inclusum non Esse, & in suo Ita non inclusum Non, quæ id non affirmit formaliter & immediate, quod negat formaliter & immediate. Si enim non formaliter & immediatè hoc peget, non erit contradicatio ratione eiusdem, de eodem, per idem, adeoque nec sublatio sui ipsius.

DICES. Primò Suppositionem impossibilē tollentem seipsum, in hoc stare, quod Conditiō repugnet illi prædicato aut conceptibilitati, quæ objecto alicui sub conditione tribuitur, quod multis modis contingere potest. Ut si effectus formalis negetur causæ formalis, vel effectus virtualis causæ virtuali, vel duo aliqua inter se connexa separantur. Ponuntur exempla: Si Leo esset homo, non esset rationalis, si Leo esset homo, non esset risibilis. Si Petrus esset Leo, non esset homo.

RESPONDETUR. Negando tenere hanc regulam in quantum se opponit nostræ. Ratio. Tum quia hæc regula non convenit soli; convenit enim etiam suppositioni non tollenti seipsum: quia hæc suppositio, si possibile esset, Leonem esse hominem, possibile quoque esset, esse illum rationalem: non est tollens seipsum. Ubi objectum cui prædicta ratio tribuitur est Leo, conditio sub qua tribuitur, est, esse hominem; hoc quod tribuitur, est, esse rationalem, & tamen indubie huic objecto quod est Leo, repugnat esse rationalem. Tum quia hoc quod est tribui prædicatum repugnans non satis liquet quid velit: quia ista repugnantia vel est comparatè ad id cui tribuitur illud prædicatum, & sic illa propositio, si Leo esset homo, non esset rationalis, non erit tollens seipsum: quia negatio rationalitatis, non repugnat Leonem, qui Leo, est dictum objectum. Vel ista repugnantia quæ non debet reperiri in suppositione non tollente seipsum, est comparatè ad Conditionem, tunc hæc propositio: Si Petrus esset Leo non esset homo, non erit tollens seipsum, cuius oppositum voluit arguens, quia Ne-

gatio hominis non repugnat Leoni, & tamen Conditiō hic est, esse Leonis. Tum quia debet ostendi: posito, quod hæc nostra sententia non teneat, per quid differat hæc altera. Nam dices quod in suppositione non tollente seipsum non debeat esse repugnantia, est dicere, quod non debeat esse contradictionis, quæ ratione ejusdem formalis, debet esse.

Quod attinet ad illa exempla. Primum. Exemplum est legitimum sed non ex eo, quod negatur effectus formalis de causa formalis, sed quia id affirmatur formaliter, negatur formaliter & immediate. Nam cum nihil sit magis formale & immediatum quam definitum & definitio, & tamen hic affirmato definito quod est homo, negatur rationale, quod est definitum. Imò dico effectum formalem posse negari de causa formalis rigorosè loquendo. Nam dealbationis causa formalis est albedo, nec causa eius formalis est subjectum capax, & tamen si non sit subjectum capax, non dabitur effectus formalis: nec enim albedo dealbatur Angelus, denominabiturque albus. Item in rigore loquendo effectus formalis rationalitatis, non est homo, sed constitutum seu Compositum, quod tamen componit, etiam id, quod non est causa formalis, sed materialis verbi gratiæ animalitas. Unde etiam effectus formalis albedo posse in parieta, non est partes albus rigorosè loquendo, sed dealbatio, hoc est denominatio consequens ipsum illud Compositum Accidentale. Sed hoc ad præsens non facit: neque enim hæc mens est, discurrere de effectu formalis.

Secundum Exemplum. Nego contineat suppositionem tollentem seipsum: Non raro enim hanc suppositionem audimus & admittimus. Si per impossibile homo esset rationalis, & non esset risibilis. Major item est connexio in homine, animalitatis cum rationalitate, tanquam partis essentialis, quam cum passione, & tamen admittitur hæc suppositio: si per impossibile Petrus esse animal & non esset rationalis.

Tertium etiam Exemplum non plenè satisfacit, quia admittuntur similes; verbigratiæ. Si possibile esset Leonem esse Petrum, possibile quoque esset esse illum rationalem; Petrusque in dicta suppositione sumitur, non nisi pro solaindividuatione. Unde sensus est: si hæc individuatio: Petrus, non esset homo, sed Leo, non esset animal rationale, quod magis tener distingendo Petreitatem formaliter ex natura rei, ab esse hominis. Sed posito etiam, quod dicta suppositio tolleret seipsum; ajo non ex eo id esse, quia inter se connexa separantur: nam etiam in suppositione non tollente seipsum talis separatio contingit, ut si dicam: si per impossibilis esset rationalis, non tamen animal.

DICES Secundò. Ubi tunc duo contradictionia sive mediata sive immediata, ibi non est veritas. Sed nō hoc admittimus. Ergo non potest

R. P.
THOMAS
ZIANOWSKI
Tom. secundus
D. VI

potest esse tunc veritas, quod tamen falsum est. Nam in hac suppositione, si Leo esset homo, esset rationalis, est veritas; in hac vero tollente seipsum, si Leo esset homo non esset rationalis est falsitas.

RESPONDETUR. Imprimis. Hoc argumentum nos non petere, quia nihil agimus de medata contradictione, sed de contradictione in re. Directe tamen Respondetur; ubi sunt duo contradictionia mediatè, nos posse esse illuc veritatem absolutam, posset tamen esse conditionatam. Non potest esse absoluta veritas, hæc enim est veritas in re; dictum autem, in re, esse illuc duo contradictionia; potest tamen esse conditionata veritas: quia non affirmatur illuc & simul negatur Conditio, adeoque non est in illa contradictione: neque enim quando dico. Si Leo esset homo, esset rationalis, affirmando esse hominis, nego esse hominis. In idem recidit si dicas: Ubi sunt duo contradictionia sive mediatè sive immediatè, eo respectu quo sunt contradictionia, non posse esse veritatem, secus eo respectu, quo non sunt contradictionia.

DICES Tertiò Ponamus, quod infinitum Categorematicum verbi gratiæ implicit, etiam si in hac propositione: Non datur infinitum Categorematicum, non sint termini immediatè & formaliter contradictioni; tamen eo ipso propositione esset falsa; quia continet terminos contradictionis immediatè.

RESPONDETUR. Fortassis attendendo ad hoc, quod supponatur infinitum Categorematicum implicare, non debuisset ponere propositionem; non datur infinitum Categorematicum: oppositum enim hic intenditur. Sed datur infinitum Categorematicum, nisi forte mentem non penetrarem arguentis. Sed quidquid sit de hoc: Concedo quod ad impossibilitatem, sufficiat mediatè involvere contradictionem, nec de hoc hic disputatur: Sed an sit suppositione impossibilis non tollens seipsum, quæ licet in re continet duo contradictionia, non tamen immediatè hoc negat, quod alia affirmat, & de hoc est quæstio. Denique etiam in ostensione implicantiæ, quod implicit infinitum Categorematicum talis est processus, & esset infinitum & non esset infinitum, quæ est immediata contradictione, ad quam quæcunque alie revocantur, virtuteque illius robur habent.

DICES Quarto. Hæc suppositione est tollens seipsum adeoque falsa: Si Leo esset homo, non esset discursivus; vel non esset risibilis, etiam si non contineat prædicata immediatè contradictionia; quod autem hæc si suppositione impossibilis tollens seipsum probatur; quia non esset ratio, Cur talis una propositione sub conditione impossibili sit falsa, altera non, nisi quod una sit in suppositione tollente, altera non tollente seipsum.

RESPONDETUR. Doctrina hæc assumit, quod illæ suppositiones sint tollentes seipsum,

quæ sunt falsæ. Unde supponitur hæc Major. Omnis suppositio tollens seipsum, est falsa, quæ Major non tenet. Non repugnat enim dari suppositionem non tollentem seipsum, & tamen falsum, tollere etiam seipsum & esse falsum, non sunt rationes, quæ se ex definitis prædicatis consequantur. Primum Exemplum est legitimum, quia affirmatur discursivo seu rationali, in ipso definito quod est homo, negatur idem rationale seu discursivum. Secundum autem exemplum etiam supra negatum est, quod sit legitimum. Quod si quæas quæ sit regula taxandi; quænam suppositio sit non tollens seipsum, & tamen falsa vel vera, id spectandum erit ex nexus vel disnexu prædicati cum subiecto.

DICES Quinto. Propositio hypothetica vel Conditionalis est tota vera, ac indivisibiliter. Ergo & in suppositione non tollente seipsum, est tota ac indivisibiliter vera, quomodo, autem potest esse vera, si continet duo contradictionia.

RESPONDETUR. Hypotheticam esse totam veram, (addo vel falsam) ex suppositione, sed sed non est necesse, etiam in re esse veram. Estque in imaginabile posita veritate hujus conditionata, si Leo esset homo, esset animal rationale. Non implicare in re, esse Leonem animal rationale. Si autem implicat; quæ restat quæstio, cùm hoc solùm à nobis dictum sit.

ADDO imprimis. Si in suppositione non idem formaliter & immediatè verbi gratiæ negetur, quod affirmabatur, non fore contradictionem, quia hæc debet esse ratione ejusdem. Si autem verbi gratiæ affirmetur de Petro rationalitas, negetur risibilitas, erit in re contradictione: quia risibile, in re, est ipsum rationale: hinc Negato risibili, negatur in re rationale: mediatum enim & immediatum, non haberur in rei existentia; infundabiturque contradictione in illo, & esset homo realiter, & non esset homo realiter. Deinde revoco, quod scilicet in omni suppositione non tollente seipsum, supponatur semper vera aliqua, verbi gratiæ, si per impossibile Leo esset homo, esset animal rationale, supponit hanc, Omnis homo est animal rationale, hancque doctrinam supponit frequentius Perez ex Aureolo.

SUPPONO Quartò. Actum hunc: Vellem potius deserere motivum Metaphysicum, quam motivum fidei, non posse explicari per ipsum præsens: Volo.

RATIO hujus suppositi ex S. Thoma tradita de Pœnitentia D. 1. N. 81.

Suppono Quinto. Actum prædictum vellem potius deserere motivum Metaphysicum, quam motivum fidei; non posse esse, nec dici, actum absolutum ex parte actus; sed esse illum conditionatum etiam ex parte actus.

RATIO. Tum quia Tota Schola Thomistica & Nostrain hoc concordant, quod actus conditionatus ex parte actus, sit penes Vellem verbi gratia, & actus absolutus ex parte actus, sit in Volo. Hinc quando ponitur à Thomistis exemplum actus absoluti ex parte actus, conditionati ex parte objecti, sic formatur: Volo ut si Petrus me respexerit convertatur, in quo nos cum illis concordamus; nec unquam objecimus illis, quod ille actus non sit absolutus ex parte actus. Nos autem consentientibus etiam Thomistis, actum conditionatum ex parte actus, exprimimus; per Vellem, ex quo sic formatur Argumentum. Vel potest voluntas elicere actum conditionatum ex parte actus vel non potest. Si non potest. Ergo nonnisi prædeterminatio datur: datur enim Volo nonnisi, absolutum, Thomisticum, conditionatum autem ex parte objecti. Si potest elicere Voluntas actum conditionatum etiam ex parte actus, non ostendetur illorum conditio, nisi quod actus absolutus ex parte actus sit in Volo: uterque enim habebit existentiam; uterque versabitur circa conditionem, & quæcunque alia distinctione adferetur, ea non se tenebit à parte actus, de quo hinc queritur, sed ex aliis prædicamentis. Ergo cum prædictus actus non sit exprimibilis per Volo: hoc ipso non erit absolutus ex parte actus. Tum quia actus significabilis nonnisi per Vellem, & esset absolutus ex parte actus, quia quæcunque ratio communis assignabitur actus absoluti ex parte actus, ejusque exprimibilitas, ea ostendet, actum, nonnisi per Vellem verbi gratia significabilem, non esse absolutum ex parte actus: quæ ratio per nos, est tendentia ex parte actus, nullà conditione affecta, & exprimibilis per verbum de præsenti indicativi: ipsumque Ly Indicativi, ejusque definitio videatur hoc significare: quæ enim absoluta sunt, indicari possunt. Rursus omnes apprehendimus absolutam volitionem significari per Volo, quod ipsum probatur. Actus absolutus ex parte actus, est actus exprimibilis absolute, exprimibilitas enim illa, sequitur conditionem objectivam actus. Sed nullus actus nisi actus Volo, est exprimibilis absolute. Ergo nullus actus nisi actus Volo, est actus absolutus ex parte actus. Minorem ostendit præter dicta, Inductio; Ly enim scirem, ambularem, appetarem, communis apprehensio docet, non importare esse absolutum ex parte actus.

Tum quia istud Vellem, per se est quid commune & actibus absolutis ex parte actus, & actibus etiam conditionatis ex parte actus; da ergo per quid distinguuntur in eo ipso, quod se teneat ex parte actus: & quodcunque ostendebitis, illud probabit, quod actus absolutus ex parte actus, non debeat per Vellem exprimi,

DICES. Autores Clasicos, hunc auctum Vellem non peccasse appellare absolutum ex parte actus. Ergo & dictus actus, erit absolutus ex parte actus.

RESPONDE TUR. Clasicos illos loqui cum restrictione: dicuntque illum actum quod & nos alia diximus: esse absolutum suo modo, ex parte actus, hoc est existentem: nihil enim conditionate existit, ut videre erit attendendo ad argumenta, quæ ut solvant, dictam propositionem assumunt. Sed non docent idem, posito quod possint elici actus à voluntate etiam Conditionati ex parte actus, & quidem distincti ad actibus absolutis ex parte actus, non dicunt inquam, actum Vellem non peccasse, esse absolutum ex parte actus: hoc est in modo tendendi & versandi, nullam habere Conditionem à parte actus, de quo solo, est hinc quæstio.

Applicantur supposita ad præsens,

ASERO Primò. *Impossibile est, ut sit aliquis evidens Metaphysicè, & tamen sit contrarium fidei.*

RATIO. Quia impossibile est verificari duo contradictoria; hæc autem tunc verificari in quantum est aliquid revelatum, est Verum: DEUS enim nec falli nec fallere potest; in quantum autem etiam oppositum esse evidens Metaphysicè, supponitur esse Verum, & est Verum: quia evidenter Metaphysicè, non potest esse nisi Vera; oppositum tamen ut dixi, seu contradictorium dictans, Ergo tunc verificantur duo contradictoria.

ASERO Secundò. *Posito quod per impossibile oppositum fidei dictares Metaphysicæ, deberet esse hinc resolutus sub conditione, ad potius sequendum motivum fidei.*

RATIO quia motivum fidei, est nobilis & infinitæ certitudinis; Metaphysica autem veritas, est Creatæ & infinita.

ASERO Tertiò. *Hunc actum. Si alterutrum faciendum foret, potius assentire motivo fidei, quam Metaphysicæ, esse actum etiam ex parte actus conditionatum.*

Ratio. Quia est actus, nonnisi per Vellem exprimibilis: exprimibilitas autem talis, notat actum conditionatum, etiam ex parte actus. Ex quibus.

INFERES: Certiorem esse fidem, evidenter Metaphysicæ, quia motivum fidei ut dictum, est certius. Sed in super

QUÆRES Primò. *An assensus fidei sit certior aetate scientie infusa?*

ASERO Primo. *Actum scientia infusa per se, seu que per se excedit vires naturæ, non esse auctoratum, certitudine, objectivam, ac actum fidei. Est assertum Turriani Secundæ Secundæ dñp. 42. dub. 2. Contra Amicum, Granadum & ex parte contra Lugoneum.*

R. P.
TH: MLOI
zianowski
Tom. sec. Z
D. VI

RATIO. Tum quia certitudo objectiva, sumitur ex certitudine motivi; scientia autem per se infusa, non est motivum *æquè* certum: quia Scientia infusa, quâ Scientia est, debet esse cognitio per causam, cognitio autem per causam, non est *æquè* certa, ac cognitio per locum extrinsecum, qui est Veritas prima qua attestans, hac enim certitudo, est infinita ex genere suo. Tum quia nullum motivum Creatum, est comparabile cum motivo increato. Tum quia quacunque ratione *æquabuntur*, *æqualitas* illa non potetur ab *æqualitate* motivi. Ergo non ostendetur certitudo *æqualis* objectiva.

DICES Primò. Cum Lugone. Non est ratio, cur actus scientiae per se infusa, non sit *æquè* certus, si scientia infusa sit talis, ut non finat ullo modò intellectum dubita vel formidare, etiam ex imperio voluntatis.

RESPONDETUR. Certitudinem objectivam non esse penitandam ex defectu formidinis, sed ex excellentia motivi. Quanquam etiam, motivum fidei, quantum ex vi motivi, non admittit ullam formidinem, sed nonnisi ratione applicationis illius motivi.

DICES Secundò cum Amico. Scientia infusa supernaturalis est à DEO, ut causa particuliari, à qua non minus implicat infundi falsum, quâ implicet ut actus fidei fallat.

RESPONDETUR. Concesso hoc. Nego certitudinem objectivam non esse majorem in fide: quia hæc non spectatur penes præcismam exclusionem falsi, sed penes excellentiam ipsiusmet motivi, modumque excludendi falsi, qui in Veritate prima, longè est nobilior. Nec videretur probabile, quod si DEUS concursu supernaturali concurreret cum Petro ad credendum Joanni, quod ille assensus, sit *æqualis* certitudine objectivâ, ipsi Actui Fidei Divinæ.

DICES Tertio cum eodem. Ad utrumque actum concurrit Auctoritas Dei, licet ad actum fidei immediatè, ut motivum formale: ad actum autem scientiae infusa nonnisi mediatè: nam hoc ipso quod ad illam DEUS concurrit ut Causa particularis, interponit luam Auctoritatem, ne tali actui possit falsum subesse & ne falsitas tribuatur Deo, ut Causa particulari.

RESPONDETUR. Eo casu interponere Deum suam Auctoritatem non per modum motivi, sed per modum principii produc̄tivi. Si autem non interponit luam Auctoritatem per modum motivi, hoc ipso non habebitur *æqualis* Veritas objectiva, quæ defumitur à motivo.

Neque valer quod dicit. Ideo motivum scientiae per se infusa, quamvis sit certum, fundare *æqualem* certitudinem, quia movet intellectum, ut applicatum per lumen infallibile, infusum à Deo, ut causa particulari; Non inquam valet, quia illa applicatio, est in genere causæ efficientis; hinc autem non queritur de infallibili-

tate oriunda ex parte causæ efficientis, sed non nisi motivi.

ASSERO Secundò. *Actum scientiae infusa posse magis certificare subjectum, præ actu fidei.*

RATIO. Quia potest majori lumine penetrari vis motivi in circumstantia principii supernaturalis, quâ penetretur eliciendo actum fidei. Ergo & magis certificare subjectum.

ASSERO Tertiò. *Actum scientiae per Accidens infusa, non esse tam certum, certitudine objectivâ & entitativâ, quâ fidei.*

RATIO ex dictis: quia motivum fidei est excellentius, nec proficitur actus fidei à principio, ex sua ratione fallibili. Potest tamen actus scientiae infusa ex parte subjecti magis certificare; quia & magis penetrati illius veritas, inclusa in motivo.

QUÆRES Secundò. *An assensus fidei sit certior Visione Beatificâ?* Esse certiorem docuit Cajetanus, esse autem *æqualis* certitudinis docet Amicus, Hugo, Koninck.

ASSERO Primò. *Visionem Beatificam esse æqualem fidei, certitudine objectivâ.* Quia idem utroque motivum certitudinis, nempe Veritas prima: Idem autem seipso non potest esse certius.

ASSERO Secundò. *Quamvis in Visione Beatifica immediatè nobis applicetur Veritas prima, per fidem nonnisi mediante revelatione creatâ, non obest hoc, quoniam sequuntur certitudine.*

RATIO quia persona Verbi communicatur Humanitatì, mediante Unione aut dispositionibus: naturæ autem Divinæ per itenditatem: & tamen non est major dignitas Personæ increatae terminantis Naturam Divinam, præ se, terminante Naturam humanam: quia dignitas hæc est eadem. Ergo in Visione Beata & fide erit *æqualis* certitudo: quia ab eadem Veritate prima perceptibilis.

ASSERO Tertiò. *Visionem Beatificam ex parte subjecti, adferre majorem certitudinem.*

RATIO, quia certitudo objectiva defumitur ex penetratione motivi, quæ indubie major in Beatis, circa Veritatem primam.

DICES ex Ripalda disp. II. num. 69. Fides superat certitudine quamcumque notitiam naturalem etiam intuitivam. Ergo etiam deberet superare Visionem, præsertim cum Visio Beata majoris & minoris claritatis capax sit, ita ut ejus claritas remitti possit: Imò potest DEUM cum Creatura confundere, sicut interdum Visio sensus & intuitiva, confundit hominem cum Leone.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia nobiliori motivo innititur fides præ scientiâ, non autem præ Visione. Et licet possit esse major & minor Visio Beata, non tamen unquam excludendo identitatem sui motivi cum fide, & retinendo semper rationem intuitivæ beatificantis. Negatur etiam Visionem posse confundere Deum & Creaturam: quia hoc ipso non foret

(i) 2 Visio

Visio Beatifica ut supponitur: nam notitia, quæ non beatificativum seu Creaturam, ac beatificum, attingit, non est beatificativa.

Quæres Tertiò. *An actus fidei naturalis, cum actu fidei infuse, sit æquale certitudinis?*

ASERO Primò. *Illum actum fidei Naturalis non habiturum æqualem certitudinem entitativam, & ratione principii desumibilem.*

RATIO. Quia certitudo entitativa, delimitur à principio essentialiter determinato nonnisi ad actus certos; assensus autem ille, non oriretur à tali principio: quia oriretur ab intellectu, qui non essentialiter determinatus, nonnisi ad assensus certos, quam determinationem dicit principium actus fidei infuse.

ASERO Secundò. *Ilos duos actus, habituros æqualem certitudinem objectivam.*

RATIO, quia assensus ille uterque, eandem Auctoritatem Divinam respiceret tanquam motivum: à motivo desumitur certitudo objectiva.

ASERO Tertiò. *Assensum illum Naturalem, comparatè ad alios assensus naturales, fore certior.*

RATIO, quia & assensus fidei infuse, comparatè ad alios actus naturales, est certior. Ergò & dictus actus erit certior: quia ex una parte eidem motivo innituntur; ex altera parte nos qui differentias actus naturales & supernaturales non percipimus, ab utrolibet æquæ certificamur.

DICES Primò cum Lugone. *Illum actum esse quidem magis firmum, propter majorem adhæsionem ad objectum, quam ad objecta fidei, non tamen esse æquæ certum, quia non habet æqualem repugnantiam intrinsecam cum falsitate, quam repugnantiam habet actus fidei infuse.*

RESPONDETUR. Si per repugnantiam intrinsecam intelligatur repugnantia ratione Entitatis, Ordinis principii, in hoc sensu non habet æqualem certitudinem assensus ille fidei naturalis, cum assensu fidei infuse: si autem per repugnantiam intrinsecam cum falsitate, intelligatur, quasi objectiva & ratione motivi desumibilis certitudo, hæc erit æqualis: quamvis concedi possit, quod pluribus titulis non possit esse falsus assensus fidei Divinæ, quamvis uterque non possit esse falsus: supposito quod eidem revelationi innituntur. Ad eum planè modum, quo pluribus titulis repugnat homini esse Chymaram quam lapidi, eo quod lapis nonnisi esse participet, quod repugnat Chymæram; homo autem, & esse, & vivere, & sentire, & ratiocinari; quorum singula, sunt exclusiva Chymæram. Nihilominus nec lapis nechomo, potest esse Chymara.

DICES. Secundò cum Ripaldâ disp. II. num. 55. ut assensus ille naturalis sit intrinsecè verus, non sufficit moveri ex Auctoritate infallibili

Dei, sed etiam connecti in individuo, cum testimonio ipsius re ipsâ existente. Ergo.

RESPONDETUR. Ut assensus ille, etiam ex parte principii sit infallibilis, non sufficere ut moveatur Auctoritate infallibili, secùs ut sit certissimus non nisi ex parte objecti; ad quod sufficit certissimo motivo moveri, & illud re ipsâ, testa Deum.

DICES Tertiò cum eodem. Reliqui assensus naturales obsecuri, ut opinativi & probabiles, non sunt certissimi. Ergo neque hic.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia priores illi non respiciunt objectum certissimum, secùs actus fidei Naturalis innitens Divinæ revelationis: idque motivum suum penetrando, illucque firmissimè adhærendo.

DICES Quartò cum eodem. Assensus Naturalis non potest connecti cum objecto supernaturali: connecteretur autem cum objecto supernaturali, si esset cum testimonio Dei supernaturali intrinsecè connexus.

RESPONDETUR. Negando illum actum esse intrinsecè à parte principii connexum, cum vera nonnisi revelatione. Deinde assensus Naturalis non potest connecti cum objecto connectione supernaturali proportionis, potest tamen connecti connectione mobilis & moti, potest enim actus Naturalis moveri motivo supernaturali, & ipsa veritate prima.

DICES Quintò cum eodem. Dictus assensus non est dignus, etiam pari adhæsione firmavoluntaria intellectus, quæ assensus scientificus dignus est: quia is assensus re ipsâ non est intrinsecè cum objecto connexus, sicut est scientificus.

RESPONDETUR. Assensum scientificum majori entitativâ certitudine certum esse, præ fidei naturali: hoc ipso enim non esset assensus scientificus, si non nequeretur cum objecto: actus tamen fidei naturalis, ex suppositione factæ revelationis, habet majorem objectivam certitudinem.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIT Primò Lugo. Siderat aliquid cognitio evidens evidentiâ Metaphysicâ, ad eum convincens, ut non sinat intellectum dubitare vel non assentiri; certè tunc fideles, credentes super omnia, fidei objectum, non habent animum firmum adhærendi rebus creditis, etiam contra id quod tali notitiâ cognoscunt.

RESPONDETUR. Quod fideles non habent illum animum absolutum: quia positâ suppositione impossibili, non proditur in actum absolutum: habent tamen actum firmum conditionatum; actusque ille non potest quidem prudenter, imperar tanquam absolutè faciendus à voluntate; quia absolutè faciendus non cedit sub objectum

Disputatio III.

101

prudentia supernaturalis, cadit tamen sub conditione faciendus.

ADDO. Quod ille actus non sit futurus fidei, neque enim de hoc ulla exstat revelatio, quod credendum sit etiam contra evidenteriam Metaphysicam, Deusque in sua revelatione possibilium involvit, nec attendit de facto ad ea revelanda, quorum impossibilitas vel possibilitas, ex nostris conceptibus penderet. Quod si ille actus non est actus fidei, non est necesse ut illum antecedat evidenteria motivorum credibilitatis; quae certe haberis non potest contra evidenteriam Metaphysicam; elicitur ergo ille actus non nisi ab intellectu, si fuerit necesse cum auxilio supernaturali, ponderante ipso intellectu dignitatem motivi fidei, & attollente, ultra dignitates aliorum motivorum.

OBJICITUR. Secundò A pari.

PRIMA Paritas est. Fideles non præferunt fidem iis, quæ per Visionem Beatificam intuuntur. Ergo neque præferent, evidenteribus Metaphysicè.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia in casu Antecedentis, utroque est eadem dignitas motivi, quæ non habetur in casu consequentis.

SECUNDA Paritas est. Una veritas non est major alia. Ergo neque una certitudo major alia.

RESPONDETUR. Disparitatem esse: quia majoritas veritatis non habetur, unde attollatur, stat enim in præcisa conformitate cum obiecto, seu ejus attingentia. Habetur autem, unde defumatur majoritas certitudinis ex digniore motivo. Quanquam non pauci negant Antecedens.

TERTIA Paritas est. Unum impossibile non est magis impossibile aliò. Ergo nec una certitudo certior alia.

RESPONDETUR. Antecedens non convincit. Disparitas etiam dari potest; quia *impossibile* est quid negativum, in Negativis autem, non datur præcisa intentione, nisi ut ita dicam ratione aliùs, ratione formæ oppositæ. Jam autem certitudo, est quid positivum, unde potiore jure, majoritas capax.

OBJICITUR. Tertiò à Lugone. Quamvis iustus diligat DEum per charitatem super omnia absolute, non est tamen promptus ad habendum odium Dei, vel mentiendum, si per impossibile id Deo placaret, ille enim casus est chymæricus, & non comprehenditur sub universalitate dilectionis Dei super omnia. Sic etiam chymæricum est, proponi per fidem id, cuius oppositum est evidens Metaphysicè.

RESPONDETUR. Disparitatem esse; quia suppositio Antecedentis circa illud odium, non tantum est impossibilis, sed etiam tollens seipsum: vellet enim Deum amare super omnia, ut supponitur, & non amare super omnia, odien-

do: Si autem est tollens seipsum, non potest esse objectum prudentia supernaturalis. Jam autem in casu Consequentis, est quidem suppositio impossibilis, non tamen tollens seipsum, ad coquendam prudens dictamen, de præferendo. Metaphysicæ, motivo fidei. Quamvis autem talis actus non exigatur à fidelibus, parum refert, quia multi sunt actus laudabiles, qui non exiguntur.

OBJICITUR Quartò. Id magis est certum, de quo ne dubitare quidem quamvis per actum indeliberatum quisquam potest. Jam autem de rebus fidei, saltē indeliberatē dubitari potest.

RESPONDETUR ex S. Thoma quæst. 4. art. 8. *Dicendum*, inquit quod illa dubitatio, non est ex parte actus fidei, sed quoad nos, in quantum non plenè assequimur per intellectum, quæ sunt fidei. Quod ipsum exponitur. Duplex dubitatio intervenire potest. *Prima* quæ sit fundata in obiecto & ex meritis obiecti. *Secunda* fundata non nisi in capacitate & defectuositate obiecti. Dubitatio orta ob merita obiecti, arguit in obiecto defectum certitudinis, non arguit orta ex subiecto: quia hæc, potest etiam circa certissima, principiare dubitationem, ex non intellectis verbis gratiæ terminis. Quia vero dubitatio in fide, oritur non nisi ex parte subiecti, & non secundum merita obiecti, non enim meretur DEUS ut dubitetur de ejus dictis, fit ut hæc dubitatio, nullo modò noceat certitudini fidei: oritur enim ex excellentia obiecti, quod est Veritas prima, ad quam defectuositas nostra, in illa ipsa nolcenda, non accedit.

INSTABIS. Certitudo quæ non meretur assensum, nisi ex imperio voluntatis, non est tanta, ac certitudo, quæ est ex exigentia præcisa obiecti; & tamen assensus fidei, oritur non nisi ex imperio voluntatis: assensus Metaphysicus, ex exigentia obiecti.

RESPONDETUR. Quando præberetur assensus non nisi ex imperio voluntatis, ita exigentibus meritis motivi, non erit illa *tanta* certitudo, ac quæ habetur sine tali imperio. Ceterum si hoc imperium interveniat propter defectuositatem subiecti, non potestis pervadere ad motivum in seipso spectandum, poterit illa certitudo esse major, si cetera sint paria; hoc autem est in fide.

OBJICITUR Quintò. Assensus fidei non est certissimus: quia dantur assensus qui non sunt certissimi intra fidem, quod ipsum probatur, quia assensus qui exhibetur obiecto revelato propter primam veritatem, non est æquè certus, atq; est assensus, qui exhibetur ipsiusmet veritati primæ: quia veritas prima, habet se per modum principii: assensus autem Principiorum, certior est assensu Conclusionum; quod fundatur in illo Aristotelico principio: propter quod unum quodque tale, & ipsum magis.

(i) 3

R.E.

R. P.
THOMAS
zianowski
Tom. I. e. Z.
D. VI

RESPONDETUR. Principia assensuum naturalium, certiora esse Conclusionibus secus Principia assentium supernaturalium. *Ratio* quia in assensibus naturalibus alia est ratio assentiendi principiis, alia Conclusionibus; ratio assentiendi principiis naturalibus, est ipsorum evidenter in illis metu inclusa. Jam autem ratio assentiendi Conclusionibus, est alia, nempe, connexio quam talis, cum illo principio. Unde etiam in Logicis dicitur, quod assensus principiorum sit assensus secundae operationis; assensus autem Conclusionis, sit assensus tertiae operationis, qui assensus, etiam motivis, inter se distinguntur. E contra in assensu fidei ratio assentiendi principio eadem est quam ratio assentiendi objecto revelato: quia huic principio, quidquid Deus dixit credendum est quia dixit; assentior, propter Ly DEUS dixit. Rursus assentior Incarnationi, quae est objectum fidei & subiectum Conclusionis fidelis, propter idem principium, quia DEUS dixit. Quod si utrobius propter eandem rationem assentiendi assentior, & idem assenso, pro motivo assentiendi principio, ac pro motivo assentiendi objecto, sit ut in rationibus assentiendi non sit distinctio, adeoque differentia nulla, in ratione formalis. Quod si utrobius est eadem ratio formalis assentiendi; sit uterque assensus, sit etiam certus.

Ut autem salvetur quomodo hoc quidem verè sit principium, & hoc verè non principium, quamvis utrobius, sit eadem ratio assentiendi; hoc inde petendum: quia scilicet dervatione principii est, assentiri illi non propter aliud. Jam autem ipsi Ly DEUS dixit, assentimur propter ipsummet Ly DEUS dixit. Jam autem assensus qui exhibetur huic verbi gratiā objecto, datur Trinitas, exhibetur propter aliud, nempe propter: quia DEUS dixit. Casu verò quo assentimur, DEUM esse verbi gratiā, quamvis veritas prima, quam est motivum assensus, sit idem cum esse Dei; assentimur tamen illi esse Dei propter aliud; quia non attenditur hic ad identitatem realem objecti & motivi; sed ad hoc, an ipsi termini quam tales, sint sibi ratio assentiendi. Illud principium: Propter quod unumquodque tale, & ipsum magis, debet accipi cum moderatione; alias ipsa albedo magis disgregaret visum, quam paries albus. In hoc sensu ergo solum procedit, quod ratione formalis propter illam et ipsam & immediate, competit illud prædicatum, de quo agitur, sicut immediate propter ipsummet DEUS dixit, assentimur ipsi DEUS dixit; quod autem sit Incarnatus, non assentimur immediate propter Incarnationem, sed quia DEUS dixit.

INSTABIS Primò. Etiam inter articulos fidei intervenit præsuppositio unius ante alium, & sic creditio, quod DEUS creaverit mundum præsupponit, quod sit DEUS. Ergo falsò aflu-

mitur, non credi objecta, propter connexiōnem: Si autem creditur propter connexiōnem, non æquè omnia creditur, ut ante dicitur.

RESPONDETUR. Inter articulos fidei dāi connexiōnem quoad esse, sed non præcise quoad moveri, motu debito fidei; nec pro ratione, quod creaverit, assumetur, quod sit, sed quod dixerit.

INSTABIS Secundò. Assensus exhibitus evidenter motivorum credibilitatis non est assensus certissimus. Ergo neque assensus exhibitus objecto fidei, erit assensus certissimus, quia hic posterior pender à priori.

RESPONDETUR. Assensum fidei pendebat assensu motivorum præsuppositivè; non autem tanquam à ratione formalis; hinc licet ipsa motivis credibilitatis non fundent assensum certissimum, modò illum fundet veritas prima, fiet adhuc assensus certissimus, ex suppositione motivi certissimi, & accedit: ei imperio voluntatis, proportionatum motivo assensum imparans. Sicut approximatio præsupposita ante ignorantem, quamvis non habeat vim ignitendi, sufficit, quod illa reperiatur, in ipso igne tanquam causa: ita etiam, licet motivis credibilitatis non mereantur assensum certissimum, sufficit quod illum mereatur veritas prima.

INSTABIS Tertiò. Ponamus Ethnicum Philosophum converti, in quo præsupponebatur in ante, demonstratio, de existentia Dei: idem fidelis factus, credit eandem existentiam, nec potest magis assentiri assensu fidei, quod DEUS existat, quam assensus fuerit per suam demonstrationem; non enim potest credere plū Dei existere, quam Dei existentiam, cum sit idem objectum. Ergo vel fides non est assensus certissimus, vel non est certior, quam sit demonstratio Metaphysica.

RESPONDETUR. Tam demonstratio, quam assensus fidei, spectari potest vel secundum objectum cui conjungitur assentiendi, vel secundum rationem assentiendi: priori illi non convenienter magis & minus, quia objectum, scilicet certius esse non potest: si autem spectetur secundum rationem assentiendi, hæc potest esse magis & minus certa, quin idem sit scilicet certius poteritque esse certior fides ratione motivi, pro illa demonstratione.

OBJICITUR Sextò. Potest voluntas imperare assensum objecti non revelati, & que firmum, ac revelati, ut patet in Hæreticis. Ergo fides, non est assensus certissimus.

RESPONDETUR. Non fore illum assensum æquè certum ex parte objecti & motivi, de quo, hinc queritur.

OBJICITUR ex Ripalda disp. II. num. 40. Ideo fides est certissima per nos, quia magis repugnat DEO fallere, quam humanæ scientie, idque

idque ob dignitatem excellentioris motivi; sed hoc non convincit; quia licet Deo repugnet magis fallere quam scientiae falli, potest esse par, scientiae ac fidei, repugnativa falsitatis: quia etiam magis repugnat Deo fallere quam fidei falli, quod ipsum probatur; quia fides potest falli, quamvis DEUS non fallat: quia potest concipi fides, quod assentitur revelationi verè non existenti, quin DEUS re ipsa fallat: quia DEUS nihil testans seu revelans, fallere non potest.

RESPONDE TUR. Negando posse concipi fidem assentiri revelationi non existenti, & tamen ex objecto, (de quo h̄c queritur) moveri veritatem primā. Āquæ autem DEUS & fides ratione objecti & motivi falli non potest: quia utrobique eadem reperitur veritas prima.

DIFFICULTAS II.

An fides moveri possit revelatione falsa?

SENSUS tituli est. An DEUS possit falso reuelare? seu aliter, quam te res habeat; de quo consule Valentiam h̄c disp. 1. quæst. 1. punct. 3. Koninck disp. 10. dub. 1. Lugo disp. 4. sc̄t. 2. Pontium disp. 21. quæst. 4. Amicum disp. 2. sc̄t. 8. & alios.

Punctum Difficultatis 1.

Potestne DEUS de absoluta potentia mentiri?

UT decidatur, an possit DEUS revelare falso, querendum erit universaliter, an possit mentiri?

DICENDUM est. Deum de absoluta potentia, non posse mentiri consequenter nec falso revelare; atque adeo nec fidem moveri à revelatione falsa. Est conclusio non tantum contra Armenios, & Priscilianistas, qui censent DEUM interdum mentitum fuisse, sed etiam contra Holtcor, Gabrielem & quosdam alios, qui Catholici cum sint; docent nihilominus, de potentia absoluta, DEUM mentiri posse, quamvis non de ordinaria. Idem sub aliis terminis: Nempe posse esse revelationem non veram, docuit Cardinalis Petrus de Aliaco, Adamus, Almainus, omnes apud Ripaldam de Ente supernaturali disp. 51.

PROBATUS Primò. Authoritate ad H̄ebr. 6. cum dixisset Apostolus Deum sue pollicitationi addidisse juramentum, subdit: ut per duas inquit res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatum haberemus; & tamen per oppositos possibile est mentiri DEUM: & sicut non dicimus, impossibile est DEUM de negare concursum ad peccandum, quamvis de potentia ordinaria, illum negare non possit, sic

nec dixisset Apostolus impossibile est DEUM mentiri, si de absoluta potentia mentiri posset. Et alio loco: *Fidelis inquit permanet, negare se ipsum non potest.* Ex quo sic urgetur. Impossibile est quemquam negare se esse, Ergo impossibile est, & DEUM mentiri: nam si mentiretur, per Apostolum, negaret se ipsum. Similia habet Dionys. c. 8. de Divinis Nominibus. Ambrosius c. 6. epist. 36. ad Chromat. *Nunquid inquit non mentitur Deus? Sed non mentitur, quia impossibile est mentiri Deum.* Similia habet Aug. lib. 2. de civit. c. 5. & lib. 2. de Symb. ad Catech. c. 1.

PROBATUS Secundò. Rationibus Auctorum. Tum quia ut ait Amicus, DEUS peccare non potest. Ergo nec mentiri: peccaret enim si mentiretur. Tum quia ut ait Valentia, Contradictionem implicat ut is mentiri possit, qui habet summam & infinitam auctoritatem ad persuadendum alii, id esse verum, quod ipse dicit: talis enim auctoritas debet excludere omnem formidinem in credendo, non excludere autem, si mentiri DEUS posset. Tum quia ut ait Lugo mendacium est intrinsecè malum, & ex iis quæ ideo sunt prohibita quia mala; quod supponit S. Thomas h̄c quæst. 110. art. 3. Ergo à Deo committi non potest.

PROBATUS Tertiò. Si Deus posset mentiri etiam de potentia absoluta; & esset Deus ut supponitur, & non esset: quia non esset infinitæ perfectionis: major enim est perfectio, non posse etiam de absoluta potentia mentiri; sicut major est sanctitas, non posse etiam de potentia absoluta peccare. Jam autem si Deus non esset infinitæ perfectionis non esset Deus; nomine enim Dei, venit ens infinitæ perfectionis. Idem sic ultius proponitur. Implicat contradictionem veritatem esse mendacium. Ergo & veritatem primam mentiri. Ergo & Deum. Antecedens probatur, Quia & esset illa veritas ut supponitur, & non esset: quia mendacium esset; & sicut implicat hominem esse chymaram; ita implicat veritatem esse mendacium, cum utrumque definitionibus differat. Secunda illatio probatur. Tum quia pat est ratio h̄i, ac prioris illationis. Tum quia mendacium illud factum à Deo, esset actus Dei; si esset actus Dei; esset ipse Deum, quod est absurdum: & sicut veritas ut sic, non potest esse mendacium; ita nec veritas prima, potest esse mendacium; quod ipsum in hoc fundatur: quia de cuius ratione communis, est non posse esse tale, ejus nec ratio particularis potest esse talis. Et sic si implicat, hominem esse bovem, implicabit etiam Petrum esse bovem: prædicata enim sua afferentia ratio communis, defert ad particulare. Hinc si veritas ut sic, non potest esse mendacium, nec veritas prima poterit esse. *Negat ueritatem si dicas.* Ratio communis animalis non potest esse rationale, & tamen homo qui est parti-

culare animal potest esse rationale. Ergo etiam quamvis veritas ut sic non potest esse mendacum; non sequitur veritatem primam, non posse mentiri. Non inquam valet: quia alia est hæc propositio: De essentia est rationis communis animalis, non posse esse rationale, & alia hæc est: Non est de essentia rationis communis animalis, esse rationale. Hæc posterior est vera; prior autem falsa. Quodsi prior est falsa; poterit restringi animal per rationale; si autem esset vera, nunquam posset restringi: quia verò est de essentia veritatis, non posse esse mendacum; hæcque propositio est vera: sic ut nulla particularis veritas, possit esse mendacium. Tum quia ex eo quia sanctitas ut sic non potest esse virtus; bene infertur amorem Dei non posse esse virtutem. Ergo & in præsenti idem dici potest.

Et hæc probant, Deum etiam de absoluta potentia mentiri non posse. An autem possit falsum dicere per alium, missis aliorum rationibus per hoc resolvi, debet: quia si etiam per alium falsum dicaret, facheret actionem dissonam naturæ intellectuali, quod argumentum infra pertinet.

OBJICIUNTUR Primo. Authoritates Scripturæ Genes. 4. Timenti suam necem Caino respondet Deus: nequaquam, fieri; & tamen postea occisus est à Lamech. Multi etiam Sancti Spiritu Dei afflati, mentiri sunt.

RESPONDETUR. Non dixisse Deum, non occidendum Cainum, sed non occidendum impunè. Alii etiam negant eundem fuisse Cainum, qui est occisus à Lamech. Quando verò Genes. 22. cæteroqui Spiritu Dei afflatus Abraham, dixit: Ego & puer, postquam immolaverimus revertemur ad vos: non est mentitus Abraham; quia putabat filium suum reducendum ad vitam, viâ aliquâ DEO notâ; qui etiam præcepit, ut sua uxor diceret se fororum Abraham; ita enim, ex usu Orientis, appellabantur uxores. Jacob quando se dixit primogenitum, dixit se primogenitum non generatione, sed dignitate, quam jam emerat. Subdit Koninek regulas explicandi Scripturam in hac materia. *Primam.* Deum multa prædicere, non nisi sub conditione & comminative. *Secundam.* Sapè cum dicitur DEUS aliquid prædicere, non nisi permittit, per hellenismum loquendo. *Terteram.* Sapè Scripturam adhibere tropos; ut cum Joannes dixit, Libros non posse capi à mundo, de Christi factis; hoc etiam notat quod Sancti viri, non sint semper locuti ex instinctu speciali Dei. Auctoritates Patrum explicari debent per hoc, quòd nomine mendacii, intelligent amphibologiam, de qua infra.

OBJICITUR Secundò. Potest Deus dispensare in homicidio ut dispensavit cum Abraham in occisione filii; potest dispensare in furto ut dispensavit cum Iraelitis, cùm mandavit acci-

pere inaures apud Ægyptios. Potest in fornicatione dispensare: quia mandavit Oïsæ accipere uxorem fornicationum. Ergò etiam falso de potentia aboluta poterit dispensare in mendacio. Ergò etiam & sibi illud permettere.

RESPONDETUR. Missis aliorum rationibus, dispartitatem quoad illa priora duo, esse; quia si Deus mentiretur, non esset infinitus in perfecione ut dictum supra; cuius oppositum sequitur, si non haberet potestatem in vitam & fortunas hominum; Item si posset dispensare in mendacio, dispensaret in hoc faciendo, cum quæfentiale contradictionem haberet, ex predicato, veritatis, per essentiam. Non habet autem Deus essentiale contradictionem, ne de vita hominum & fortunis liberè disponat. Cum Oïsæ non dispensavit ut fornicaretur, hoc enim est intrinsecè malum; sed eam quæ fuit fornicata ut legitimè sibi copularet, mandavit: deditque illi Deus pro sua parte jus in illud corpus, de quo, debebat Oïsæ ex consequenti, compagiliter contrahere. Unde non dedit illi Deus jus ad accedendum ad non suam, nec dedit jus accedendi affectu merè libidinoso.

OBJICITUR Tertiò. Revelavit Deus de raturam beatitudinem Sanctorum, & tamen posset illos privare beatitudine. Ergò & potest non implere suam promissionem. Ergò & mentiri,

RESPONDETUR. Conformiter ad dicta in 1. par. Quod revelaverit Deus duraturam beatitudinem Sanctorum, non quomodounque sed dependenter à sua voluntate. Si dependent à sua voluntate, reliquit titulum, ut sine mendacio, possit absolvè oppositum facere.

INSTABIS. Potest Deus præcipere actum falsum, ut si aliquis putaret, ad defensionem proximi, esse necesse mentiri: tunc enim obligatur ad mentendum. Ergò & ipse Deus, mentiri posset.

RESPONDETUR. In illo casu, adesse obligacionem ortam ex ignorantia. In Deo autem illa locum non habet. Addit Ripalda, sicut illi non est ex objecto honestas in mendacio, sed ex sola apprehensione errantis; ita nec est in re præceptum de mentiendo. Sed tantum est Major de amando proximo. Minorem autem sibi subsumit, ipse metit errans.

Universaliter autem ea cadunt sub dispensationem, mandatum, vel exercitium Dei; quando dispensatio, imperium, & exercitium, est consonum naturæ intellectuali; licet aliqui in particulari sit indebitum, vel ejus potestatem excedens, potest à Deo dispensari, mandari, exerceri. Consonum autem est naturæ intellectuali, ut disponat de rebus & vita Supremus Princeps, sed non est consonum naturæ intellectuali, contra mentem ire: quia est opponere se, suo maximo bono, hoc est propriæ menti, & deicere se à gradu propriæ dignitatis & excellētis.

REPLICA
THOMASZIA NOWSKI
Tom. I. et Z.
D. VI

Entia, cui competit pro regula agendi, non nisi veritas: per mendacium autem, assumitur id, quod non est regula agendi.

Punctum Difficultatis 2.

Potestne Deus infundere qualitatem erroris?

Posse infundi creaturae habitum erroris docet Valquez, Arriaga, Hurtadus Lugo citat. Sect. 3. Ripalda hic disp. 4. num. 37. Pontius & alii. Negat uterque Suar. & Recent. quidem tract. 7. de anima disp. 3. num. 352. Koninck citat. dub. 2. Amicus citat. Sect. 5. & faveit Oviedo Controv. 3. num. 12.

DICENDUM est. *Accipiendo errorem pro qualitate habituali; quae est principium alcum errandi, ad illum non infundendum, non obligatur Deus ex veracitate.*

PROBATUR Primo. Quia praecisa productio principii noscendi aliquid, non est locutio; alias productio animae, vel intellectus, si foret potentia distincta; productio iterum praecisa speciei impressae, foret locutio: huc enim omnia sunt principia locutionis. Sed illius erroris productio, esset praecisa productio principii noscendi erronee: in hac enim suppositione loquimur: Ergo productio illius, non est locutio. Ergo ne illam producat Deus, non obligatur titulo veracitatis: quia veritas, extenditur non nisi ad locutiones. Reficit hoc argumentum definitionem Locutionis, quae debet esse, manifestatio conceptus directi ad alium; quae praedicata, non competit principiis notitiaturum.

PROBATUR Secundo. Quia qualitus illa, esset error ut supponitur. Rursus error quam talis, non est mendacium; cum in multis committatur sine mendacio. Quodsi ille error non est mendacium, ad illum non ponendum, non obligabitur Deus ex veritate; siquidem ex veritate obligatur, ad non ponendum contrarium veritati, quod est mendacium; error autem ille non est mendacium.

PROBATUR Tertio. Illo errore nec mentiretur Deus: quia illo errore non erraret, & quantumvis foret ille error mendacium, tamen non mentiretur tunc Deus: nullum enim ipse in se alium errandi haberet. Non etiam illo errore mentiretur creatura: quia nemo sibi ipsi mentitur. Ergo ille error nullo modo esset mendacium. Ergo nullo modo oppositus veritati. Ergo nec Deus ad illum non producendum, obligaretur ex veritate.

DICENDUM Secundo. *Quamvis ad non ponendum illum errorum non obligetur Deus ex veritate: nihilominus illum implicat ponere a Deo.*

PROBATUR Primo. Quia & posset poni a Deo, & non posset; posset quidem ut supponi-

tur: non posset autem: quia quod participat rationem communem non ponibilium per se a Deo, illud non potest poni a Deo: haberet enim impossibilitatem positionis sui, ex ratione genericā. Sed error habet rationem communem non producibilium per se a Deo; quod ipsum probatur: quia ratio dissoni naturae intellectuali, quā tali, est ratio communis non ponibilium a Deo. Si enim queratur, cū peccatum a Deo poni non possit? pro ratione reddi potest ejus objectiva malitia, nempe dissonantia ad naturam intellectualem quā talem. Sed etiam error dicit dissonantiam ad naturam intellectualem quā talem. Tum quia est dejectio naturae intellectuali, in sua intellectuālitate se exercentis, ad non intelligentem quodammodo: errans enim non intelligit illud, quod intelligere se putat. Tum quia sicut morbi & defectus, sunt naturae animalis quā tali, dissonum; quid ita & error, est deformitas naturae intellectuali quā tali. Tum quia praeципuum & principale quod intendit natura intellectuali per naturam, est attingentia veri; cui quia opponitur error, fit, ut sicut opponitur praecipuum intento a natura intellectuali; ita opponatur etiam ipsi naturae intellectuali; praecipuum, cum sicut malum, est dissonum voluntati; ita error intellectui.

RESPONDEBIS. Dissonantiam quam trahit secum peccatum, repugnare naturae intellectuali quā tali. Jam autem error, non est dissonantia trahens secum peccatum.

CONTRA. Tum quia nego solum dissonum peccaminosum, dicere dissonantiam ad naturā intellectualem; probarique id debuisset. Tum quia ut dicebam, si de ipso peccato queratur, cur ponere non possit? pro ratione redditur, ipsa dissonantia ejus ad naturam intellectualem quā talem. Hinc fit ut illa dissonantia, etiam non restringatur ad peccatum, dicit rationem non ponibilis a Deo. Tum quia etiam illud agere, Deo, foret peccaminosum, quia interveniret tunc actus voluntatis in DEO, producendi aliquid per se dissonum naturae intellectuali; & quidem tunc, cum Deus ad illud producendum, non determinatur a causa secunda.

PROBATUR Secundo. Quia de Deo perfectissimum conceptum formare debemus, tribuendo illi omnes perfectiones possibilis. Ergo debemus dicere essentiale illi esse, ut non possit producere per se errorem. Quodsi essentiale illi erit non posse producere errorem; implicabit ut illum producat: quia essentia contravenire non potest. Jam autem quod formando perfectissimum conceptum de Deo, debeamus dicere essentiale illi esse, ut non possit producere errorem, hoc inde suadetur: melius est ista perfectio indeceptivitatis, quae est principium absolute ad non decipiendum, tam se quam alios: sicut major est impeccabilitas, quam impedit ne Deus peccet, & ne alios faciat peccare. Jam autem

autem sicut perfectio est non posse decipi; sic etiam perfectio in genere indeceptivitatis, est non posse decipere. Indubie item perfectio, quæ est non posse decipi, & decipere, major est perfectione, quâ, quis, non possit decipi ipse. Nam illa prior, continebit & hoc, quod est non posse decipi; & insuper hoc, quod est non decipere alios: quæ perfectio Deo non competet, si posset per le producere qualitatem errandi, seu facientes errare.

RESPONDEBIS Primi. Quod Deus decipi non possit, proficiscitur hoc ex eo prædicato, quia est veritas prima in cognoscendo; nulla autem est perfectio, ex qua deberet pullulare in Deo, ne possit decipere vel producere errorem.

CONTRA. Indeceptivitas ipsa, est perfectio, quæ non est ratio, cur accenserit non possit in se-
rie, infinitatum Dei perfectionum.

RESPONDEBIS Secundi. Major esset perfectio, si nec per accidens concurredet ad peccatum, & tamen non sequitur quod non debeat concurrere ad peccaminosum actum. Ergo nec sequetur quod non debeat producere per se errorem.

CONTRA est. Tum quia, est signum à posteriori, non esse hoc majorem perfectionem in Deo: quia de facto novimus illum etiam ad actiones peccaminosas concurrere; non novimus autem per se illum producere errorem; ex altera parte non posse illum producere errorem, arguunt dicta. Tum quia si Deus non concurreret ad actus peccaminosos, deficeret in illo ratio causæ universalis, quæ est manifestissima perfectio: deficiente autem vi, deceptivâ creaturæ, vel faciente errare, non deficeret perfectio manifesta. Præcipue autem quia ad taxandum an aliiquid spectet ad omnipotentiam Dei; prius debet ostendi, illud non implicare, cum possibilitas absoluta antecedat respectivam, seu in causa; non ostenditur autem deceptivitatem, vel vim faciendo errorem, esse aliunde in Deo possibilem. Tum quia non desinet Deus esse causa universalis, quamvis per se non possit producere peccatum. Ergo nec desinet esse causa universalis, quamvis per se non possit producere errorem. Ad rationem enim causæ universalis sufficit vel per se, vel cum alio ponere ponibilia.

PROBatur Tertiò à Congruo. Quia si id negetur Deo, magis exaltabitur Deus: quia magis ab imperfectione ostendetur alienus, & ex altera parte, nihil obstat.

DICENDUM Tertiò. Actum erroris quo v.g. concipiatur cælum esse lapidem; & hoc esse in mente Dei, talem inquam actum erroris, implicat à DEO infundi. Est Conclusio contra de Lugo. Præterautem fundamenta immediate allata, Insuper

PROBatur Primi Conclusio. Quia tali actu, & non mentiretur Deus ut supponitur, & men-

tiretur: quia diceret aliter quam habeat in mente: in mente enim non habet cælum esse lapideum; & tamen diceret tunc cælum esse lapideum, diceret inquam; quia tali conceptus efformatione, non implicat DEUM loqui; & de facto consimili efformatione loqui putari potest in ecclasi vel revelationibus. In quibus si illa locutio est vera, estque locutio, etiam in præsenti erit locutio, licet falsa.

PROBatur Secundi. Infusione illius actus & non loqueretur Deus mentiretur enim: & loqueretur, quia ille conceptus haberet conditiones requiritas ad loquendum ab ipso Lugo disp. i. Sect. n. quia non tantum aperit audienti rem, sed etiam obiter manifestat conceptum internum quem habet Deus de illo objecto; intercedit etiam ordinatio mentis divinae; quia intercedit in efformatione conceptus, quo Deus manifestat in ecclasi suam mentem, etiam in præsenti intercedet ordinatio.

RESPONDEBIS Primi. Eadem jure poterit dici, infusio Metaphysicæ, locutio divina, & Angelus concurrens per modum objecti cum altero Angelo ad visionem suæ substantiae. Ergo si prædictis non competit locutio, nec in præsenti competet.

CONTRA. disparitas est. Quia ad locutionem esentialiter requiritur, manifestatio conceptus ordinata ad alium: ex simplici autem infusione Metaphysicæ, vel concursu Angeli, non habetur manifestatio conceptus, recordo.

RESPONDEBIS Secundi. Illam efformationem ita se habere, sicut se haberet ille actus, quem Deus infunderet, quo cognoscitur Deus habere scientiam infiniteam, & tamen hic actus, non foret Dei locutio.

CONTRA. Quia etiam ille infusus actus foret locutio, si fieret intentione non quomodo cunque manifestandi conceptum, sed prout est in mente, & cum titulo ordinantis, quæ omnia in præsenti habentur.

RESPONDEBIS Tertiò. Quod efformatio conceptus, interdum sit locutio, interdum non.

CONTRA. Non est ratio cur in præsenti casu, dicta efformatio non sit locutio, & tamen supponitur illam fore mendacium.

PROBatur Tertiò à Convenienti. Quia quamvis non possit implicantia ostendi in infusione talis actus, tamen nisi nos premat conviciva ratio, negandum id erit; ut adstruamus fidem nostram & revelationem esse certissimam. Quod ipsum probatur. A posteriori benè colligimus, Deus non posse esse mendacem; eo quod fides, nutaret, dubitando, An Deus potentiæ absolutæ non sit usus ad mentendum. Ergo etiam benè arguimus Deus non posse infundere actum, quod cælum sit lapidem; & id in mente esse Dei, ne quis addubiter, quod hic actus infusus, Deus est trinus, & est id in mente

R. P.
THEMLOI
zia nowski
Tom. I. et Z

DO. VI

mente Dei; ne inquam dubitet, quod sit similis priori.

Fundamenta pro qualitate erroris:

Objicit Primò Lugo. Quia eo casu Deus non mentiretur, nec loqueretur per illum actum: quod autem sit causa erroris, non repugnat: quia error non est malus moraliter, sed physicè: Sicut aliae qualitates, quas Deus causat in homine. Imò errorem causat Deus vere & propriè, quandò homo per causas naturales decipitur: nam qui causat id ex quo necessariò sequitur aliquis effectus, dicitur propriè idem causare.

RESPONDETUR. Si res sit de actu de quo Conclusione tertia, Negatur illo actu non locutum Deum, nec mentiturum. Si autem sit res de præcisa productione qualitatis erroris; illa producitur, ut dictum, non repugnat Deo, titulo veridicitatis, sed alii, de quibus supra. Quod autem dicitur errorum non esse malum moraliter; si ly moraliter supponat pro ly peccaminosum vera est propositiō: si autem per malum moraliter, intelligatur, quodcunque dissonum naturæ intellectuali quā tali, quæ dissonantia appellatur moralitas objectiva, Nego in hoc sensu, errorem, non esse malum moraliter. Quamvis autem Deus causet errorem in homine per causas necessarias, non probatur, quod per se, eundem causare possit: quia causando illum cum aliis comprincipiis, faceret ut causa universalis: per se autem illum infundendo, faceret ut causa particularis. Jam autem multa non potest Deus facere ut causa particularis, quæ facit cum aliis; ut comproducentio actionem peccaminosam, actum vitalem &c. Et qui causat id, ex quo necessariò sequitur aliquis effectus, tunc proprio dicitur esse causa illius, quandò illam causam producit ex intentione effectus, quantum est ex se, & quandò illa causa habet se per modum instrumenti: ut cum ex mandato sit occisio, & cetera similia; non tribuetur autem producenti causam effectus, si sine hac intentione, producatur causa. Et ita non est causa occasionis innocentis, qui conficit tormentum: nam agens intellectuale, ut illi tribuatur aliquid tanquam causæ particulari, debet agere tanquam agens intellectuale; adeò quæ ex intentione finis. Jam autem Deus non intendit errorem, nec causæ, sunt instrumenta Dei, ut erret creatura.

Objicit Secundò. Idem DEUS potest conferre appetitum sensitivum, licet ille per causas naturales exciter concupiscentias illicitas. Ergo & habitum erroris infundere poterit.

RESPONDETUR. Negando consequentiam: quia appetitum sensitivum infundit DEUS ad exigentiam naturæ animalis; consequenter non est adhuc illius causa particularis. Jam

autem habitum erroris DEUS per se causans, ad nullius creaturæ exigentiam illum produceret; consequenter esset illius causa particularis, & quidem tanquam alicujus dissoni naturæ intellectuali. Rursus in casu Antecedentis non committitur quidquam per se dedecens naturalam intellectualem eique dissonum: quia primò & per se ordinatur appetitus sensitivus ad bonum sensibile delecatib; quod non est malum per se, nec dicit vel malum animalis vel malum naturæ intellectualis, ad quam quā talem, rullo modo spectat. Jam autem infundendo errorem; infunderet aliquid per se malum, quia per se dissonum naturæ intellectuali, quæ sola, posito errore, malè habet.

INSTARI potest Primò. Errorem esse decentem objectivè & materialiter, non autem indecentiā morali; potest autem Deus velle indecentiam materialiter, quandò hic & nunc, non habet malitiam moralem, ut constat in eo, qui ob ignorantiam comedit die jejunii.

RESPONDETUR. Ut aliquid DEUS tanquam causa specialis producere non possit, sufficit quod sit objectivè malum. Sic Deus non potest producere prædeterminationem necessitantem ad peccatum, quamvis tunc prædeterminatus non peccaret, errorque ille non foret moraliter malus, hoc est peccaminosus creaturæ; esset tamen moraliter malus, hoc est participans de moralitate objectiva mali, quam dicitur esse dissonantiam. Quanquam ex dictis, Deo producenti errorem, esset ille error malus moraliter, faceretque DEUM peccare.

INSTARI potest secundò. Si DEUS non posset esse causa particularis erroris, nec poterit esse monstri, vel cæci; cum non minus sit contra intentionem naturæ, uno oculo carere, quam si monoculi non nisi nascerentur.

RESPONDETUR. Concedere aliquos non posse esse DEUM causam particularem monstri. Per nos disparitas sit. Cum monstrum vel esse monoculum, non habeat specialem dissonantiam ad naturalam intellectualem quā talem, fundatque rationabile Dei dominium de membris creaturarum & habitudine, extendere se potest ad hæc omnipotentia Dei. Jam autem error, habet specialem dissonantiam ad naturalam intellectualem, quā talem, ad quam quā talem non spectat vel clavidum vel monoculum: & insuper non fundat majus rationabile Dei dominium super creaturam, sicut non fundat, si determinet ad peccatum.

INSTARI potest tertio. Quod non inveniatur quoad hæc differentiæ, quando DEUS ut causa particularis quidquam facit, ac quando per causas necessarias, (quas ipse cum illa determinata virtute facit) idem producit: Nam sicut non magis DEUS debet verum dicere, quædico per se ipsum immediatè loquitur, quā si per alios loquatur, quos ad loquendum deputavit: ita non

non minus tribueretur Deo effectus, qui sequitur necessariò ex causis secundis à Deo factis, quam qui à Deo solo immediatè fierent.

R E S P O N D E T U R. Quæcunque est differentia cur DEUS seipso actum peccaminosum producere non possit, quamvis illum cum creatura producat concurrendo: eadem differentia est, cur errorem per se producere non possit, possit comproducere. Ad eum modum, quod pes rectus, non potest per se producere clauditionem, potest cum pede curvo. In quibus omnibus hæc est differentia, quia scilicet, si aliquis faciat non nisi ex determinatione causæ defectibilis, non tribueretur indefectibili effectus; præcipue si se habeat per modum causæ universalis: secus si id faciat causa indefectibilis, sine determinatione à causa defectuosa. Producet autem DEUS, illam qualitatem, sine ulla determinatione à creatura. Ruris non satis explicat hæc objectio, quomodo DEUS cum determinata virtute, producat causas, per se ipsum non nisi ad causandum errorem determinatas: Nam sianc determinationem, nec intellectus habet; nec evidenter sensum; quæ licet fallat interdum; non est causa per se producita à Deo, sed ad exigentiam causarum secundarum, & insuper non est determinata ad errorum; cum saltem in prima apprehensione, possit defervire ad veritatem. Prima enim apprehensio, ut dictum alijs non potest esse falsa. Prima Paritas allata non tenet, quia illa falsitas quam DEUS mediante alio narraret, tribueretur Deo, tanquam cause principalis. Casu autem quo non nisi mediis causis secundis producat errorem, non tribueretur Deo error, tanquam causa principali, sed tanquam causa universalis.

O B J E C T U M Tertiò Pontius, quod etiam attingit Lugo. Ille error, si non posset produci, quia haberet aliquam imperfectionem physicam aut moralem. Neutrum horum suadet. Non haberet imperfectionem physicam impudentem Deum à sua productione: quia DEUS multa physicè imperfecta potest producere; nec etiam moralem, quia in tali errore, non est imperfectionis moralis peccaminosa.

R E S P O N S U M. In errore esse imperfectionem physicam non quæ qualem; sed cum titulo dissonantia, ad naturam intellectualem quæ talem; ita autem imperfectum, nego à DEO posse per se produci: est etiam illuc imperfectionis moralis, jam explicata.

O B J E C T U M Quartò Ripalda num. 38. Deus est causa principalis illius actus, in quem confert per se auxilium supernaturale: quia auxilium supernaturale, est specialis concursus Dei, & eo constitutus Deus causa specialis actus moralis boni; at in actum erroneum confert per se auxilium supernaturale Deus, ut ostenditur in exemplo prudentiæ insulæ, studiositatis supernaturali, pia affectionis, imperantis assensum revela-

tioni apparenti, necnon præmissæ supernaturali concurrentis ad Conclusionem falsam.

R E S P O N D E T U R. Confundi in hoc arguendo duas formalitates; formalitatem causæ principalis, & formalitatem causæ specialis, cum inclinatione ex propria determinatione agens. Sed quidquid sit de hoc: Negatur Minor. Negatur item prudentiam insulam, virtutem Studiositatis, dictamque voluntatem committere errorem aut aliquid dissonum nature intellectuali quæ tali, neque enim est illi dissonum operari prudenter, de quo supra, ubi de paratu revelato. Ad illam instantiam de Præmissa suppono ex Philosophicis, quod illa physicè non non producat Conclusionem; & quamvis physicè illam produceret, non esset Deus causa specialis erroris: quia illum concursum exhibet, ad exigentiam causarum secundarum, & non cum inclinatione.

I N S T A T Primò. Cognitio referens objectum contingens, est falsa ab existentia vel carentia objecti. Deus autem est causa per se existens cognitionis, & simile existentia, aut carentia objecti. Ergo est causa per se cognitionis falsa.

R E S P O N D E T U R. Quandò Deus auferit objectum, cuius ablatione, redditur cognitio falsa: non facit id intentione ut contingat error; sed ex aliis principiis à dominio suo in res creatas peccatis, licet per accidens respectu Dei, ad illam subtractionem concursus, pro conservanda existentia objecti, sequatur error.

I N S T A T Secundò. Cognitio ita est falsa, ut secundum te potuerit esse vera, terminans eandem causalitatem Dei: Sed quandò est vera ab existentia objecti, Deus est causa per se cognitionis. Ergo etiam quando est falsa: siquidem utroque eventu, terminat eandem causalitatem DEI.

R E S P O N D E T U R. Utroque eventu interveniente eandem causalitatem Dei, sed non eodem modo & intentione applicata: verum enim intendit Deus, non intendit quancum ex illo, falsum.

I N S T A T Tertiò. Judicium intuitivum, potest divinitus existere, non existente objecto; sicut potest existere apprehensio tenuis; sed concursus miraculosus quem Deus præstat in tale judicium falsum, constituit Deum causam specialem ipsius. Ergo Deus potest esse causa specialis judicij falsi; imò illud judicium potest conferre, per se, in affectus salutares moraliter bonos; & interdum efficacia auxiliorum, complectitur similes errores. Unde dicit Valquez, interdum errorem intellectus, esse gratiam per Christum.

R E S P O N D E T U R. Casu quo Deus exhibet concursum adjudicium intuitivum absente objecto, exhiberet illud vel ad exigentiam causarum secundarum; ut si appareat, & non sit ob-

jectum.

R. P.
THEODO
ZIANOWSKI
Tom. I. et Z
T. VI.

etum: vel exhiberet illum, non ex intentione erroris; sed ex dominio suarum actionum, liberoque suo concursu: licet ad hoc consequatur per accidens error: qui non erit quidem per accidens ipsi cognitioni, vel causa erroris, erit per accidens illi dispositioni divinae, de suis concursum. Error etiam causatus ad exigentiam causarum secundarum, potest esse ex gratia per Christum, non tamen error per se intentus a DEO.

OBJICIT Quinto Rozmer. Licet DEUS sit essentialiter omniscientia; tamen potest esse causa per se ignorantiae: quid enim impedit quominus auferat homini omnes species & habitus scientificos, quibus ablatis homo reddeatur ignorans. Licet item sit summa laetitia, potest esse causa tristitiae; & licet sit essentialiter vita, potest esse causa per se mortis. Ergo etiam licet sit essentialiter veritas, potest esse causa per se erroris.

RESPONDETUR. Quod attinet ad ignorantiam; posse aliquem dicere, quod ignorantiae possit esse DEUS causa per se: quia illa quā talis, non est quid dissonum naturae intellectuali, quā tali; multa enim titulo hoc quia homines sumus, ignorare tenemur; & tamen hujus quod homines sumus, est Deus per se causa. Conformater tamen ad supra dicta dici potest, auferente Deo illas species, non fore Deum causam per se ignorantiae, aufert enim ex alio titulo honesto, dominium suum concernente, licet postea subsequatur ignorantia. Tristitia etiam & Mors, possunt per se causari a Deo, quia non sunt quid dissonum, naturae intellectuali quā tali.

INSTAT idem. Deus potest specialiter concurre ad deceptionem, quā unus homo alterum decipiat. Ergo etiam poterit concurre specialiter etiam ad errorem.

RESPONDETUR. Disparitatem esse quia in casu antecedentis, ageret Deus ad exigentiam causae secundae, volentis decipere; non ageret autem ita, in casu consequentis. Immerito etiam supponitur, quod deceptio illa quā aliquis decipitur, quod hodie sit festum, & audiat sacram, quod inquam illa deceptio, sit metitoria: non enim illa deceptio, sed affectus audiendi sacram, est meritorius. Ex quibus

COLLIGITUR. Deum non posse esse etiam causam specialem infusionis habitus vitiosi, quem debeat vincere creatura.

Punctum Difficultatis 3.

Potestne Deus amphibologicè loqui?

Atē de hoc tractat Koninck pluresque ētat, disp. 10. dub. 3. & Lugo disp. 6. Sect. 5. Prajaciendum erit, an amphibologia sit licita? si enī sit illicita, impossibilis erit Deo, si licita; advertendum, an Deum dedebeat: hucus fiat.

SUPPONO Primo. Duplicem esse amphibologiam. Primam quæ committitur ratione verborum integrè prolatorum. Secundam quæ committitur ratione verborum, non integrè prolatorum. Prior dupliceiter committi potest, vel usurpando verba ambigua, ut Ajo te Aēacida Romanos vincere posse: vel usurpan- do voces in sensu ratiōri, ut cum dico: Prælens Pontifex est Petrus, intellige officio, non no- mine.

SUPPONO Secundo. Quod sit objectum seu finis amphibologiae? Si enim sit finis ejusdem, aliter dicere, quam sit in mente: verè finis illius erit idem qui mendacii, quia etiam mendacii finis est, aliter dicere, quam sit in mente: quod si eundem finem habent mendacium & amphibologia, utrumque erit ratione finis vel ex objecto illicitum; quis ergo erit alius amphibologiæ finis? Ratio dubitandi est, voluntas efficaciter duo oppositissima & contradictoria, simul, velle non potest, non potest autem ostendi, quomodo in amphibologia duo opposita nolit voluntas; quia velle manifestare mentem, & velle non manifestare mentem, sunt duo oppositissima; utrumque autem hoc vult voluntas amphibologisandi. Vult enim efficaciter loquendo non mentiri; adeoq; loquendo manifestare mentem. Si enim mentiri, est loquendo non manifestare mentem: non mentiri erit loquendo manifestare mentem. Ex altera parte etiam vult non manifestare mentem, idq; efficaciter; quia ad hunc impletum finem, querit verba occultantia mentem. Ut hæc ratio solvatur, expliceturque amphibologia finis & objectum.

SUPPONO Tertiō. Quod hī duo actus distincti sint. Velle loquendo non manifestare mentem meam: & Nolo loquendo manifestare mentem meam. Prior est conditionatus, & applicabilis in circumstantiis, etiam inefficaci voluntati: alius autem, ex modo etiam significandi, est efficax, absolutus, & determinatam voluntarem indicat. Posteriori actus involvit semper mendacium: prior autem actus, non involvit mendacium, conjungiturque amphibologiae. Ratio, quia ex una parte non vult absolutè occultare mentem suam: si enim id vellit, uteretur potius mendaciis, quam amphibologiæ. Ex altera parte optaret, non manifestare illam, hinc sit ut claris verbis non utatur. Porro sub illo actu conditionate ex professo: Velle non manifestare clare mentem meam, potest subintelligi & deber, hic alius actus, Nolo simpliciter occultare mentem meā. Quod pos- sit cum illo actu stare hic alius. Ratio. Quia cum actu conditionato, potest stare oppositus actus absolutus, ut si dicas velle comedere carnes feria sexta, si non prohiberet Ecclesia, nolo tamen comedere quia prohibet. Ergo etiam sub illo actu conditionato velle non manifestare clare mentem meam potest stare hic alius:

(k) Nolo,

Nolo, simpliciter occultare mentem meam. Quod autem debeat sub illo conditionato & optativo actu, involvi ille absolutus; nolo occultare absolute mentem meam; Ratio est, quia nisi hic actus habeatur, omnino sub amphibologia latebit mendacium; & à posteriori colligitur: quia prædicti actus absoluti, habetur effectus, nempe quæstio verborum amphibologicorum, & rejeccio verborum mendacii. Propter hunc actum, illi conditionato annexum, salvatur, quomodo in amphibologia non committatur mendacium: est enim illic exclusio, (ut reflexio ostendit) mendacii: salvatur item, quomodo illic non velit contradictria voluntas: quia contradictria vera, debent esse ejusdem, de eodem, propter idem, & eodem modo; non eodem autem modo voluntas vult manifestare mentem: hoc enim vult nonnisi actu optativo: hoc autem, quod est non occultare absolute mentem, vult actu absoluto. Unde ulterius objectum amphibologia non debet exprimi positive, volo manifestare mentem meam: non enim amphibologians quæreret terminos amphibologicos; sed debet exprimi negative, Nolo simpliciter occultare mentem meam. *Ex his jam suppositis.*

Explicitur Finis & Objectum amphibologiae. Nempe quod vellet eā utens non manifestare mentem suam; quantumvis nolit illam simpliciter occultare. Quæ explicatio vel ipsa praxi amphibologias usurpantium probatur; qui nec volunt simpliciter mentiri, & simul nolunt simpliciter occurrare mentem suam, eique contravenire.

SUPPONO Quartò. Amphibologiam quæ verbis integrè prolatis committitur, esse cum ratione licitam. Ratio quia in illa non committitur mendacium; & non intelligens illa verba, suæ ignaviae & insolertia id imputare debet; nec est dissonum naturæ intellectuali altiori modo operari, quām possint attingere ordinatio capacitates. Dixi cum ratione; quia provisa est à natura locutio, ut manifestet mentem, accommodetque se audiēti; si cætera sint paria. Unde nec concordanri quisquam debet græcè, si auditor, non intelligat græcè.

SUPPONO Quintò. An amphibologia sit licita, quæ sit ratione verborum non integrè prolatorum, quam appellat Oviedo Contr. 3. num. 40. intereticentiam; dubitant Authores. Ponunt illam licitam Valentia, Lessius, Toletus Sanchez, illicitam Lugo, Soto, Cajetanus, Azor Ripalda dis. 4. num. 68.

SUPPONO Sextò. Intereticentiam interdum esse tamē, ut non componat cum verbis externis orationem integrā. Ratio, quia aliās nunquam diceretur mendacium. Nam si quis dicaret non est ita, non mentiretur, subintelligendo, ut tibi dicam. Interdum etiam componit candem orationem cum verbis externis; datur

enīra figura quæ appellatur Aposiopsis quæ reticentia est, quā sententia inchoata curvus, ita revocatur, ut inde pars ejus aliqua non dicitur intelligatur; hocque etiam habet illa oratio Virgilii. Sed motos præstat componere fluctus, in quibus aliqua sunt quæ exprimuntur, & men non committitur mendacium; estque illa conjunctio verborum externorum cum internis. Quod etiam fit dum prudens Auditor colligit ex verbis prolatis, alia internè racent. Imò hoc viderur fecisse aliquoties Christus, ut cum dicebat, quod de hora iudicii nequidem filius hominis sciret, supple, scientiā communicabili. Seipsum item non ascensurum ad diem hunc festum, & tamen ascendit; intrò retinendo, non ascendam manifestè; sed in occulto.

SUPPONO Septimò. Ut colligatur, quando potest oratio interna, componere eandem cum externa; advertendum erit easdem voces materialiter acceptas, ratione variarum circumstantiarum alium sensum, licet non obviè facere; ita ut ipsa circumstantia sint æquivalentia signum locutionis internæ; ut cum circumstantia ostendunt verbum *Ego sum pro te;* & verbum ab tolvo, vel pro solutione corporis, vel pro solutione peccatorum, vel offendere intelligi. Hinc consequenter tunc oratio interna cum externa potest componere unam orationem, & mendacio eximere verba dicentis, quando circumstantia æquivalent signo & locutione, quamvis illæ circumstantia, non sint voces obviæ & passim penetratae: quam sententiam video etiam docuisse Ov. edo, Contr. 3. num. 44.

ADDO. Quod commodiū dicatur circumstantiis quasi vocibus æquivalentibus mentem dicentis internam explicari; atque per hoc vitare mendacium: quām si dicas, ex eo vitari mendacium quia prudens colligit alium sensum, sub verbis latere. Ratio. Quia prudentia audiēti, nullo modo ingreditur locutionem, quomodo ergo illam eximet à mendacio? Cumque mendacium teneat se à parte loquentis; etiam id quod facit ne sit mendacium, debet aliquid esse, tenens se à parte loquentis. *Hæ suppositis,*

DICENDUM est. Posse Deum loqui amphibologice etiam per intereticentiam, modo explicato. Probatur. Quia DEUS mentem suam omni illo modo exprimere potest, qui illicitus non est, aut indecens naturam intellectualem, quæ talem: est enim infinitus in locutiva, adeoque omnes in ea perfectiones continens. Sed amphibologia & intereticentia explicata, non est illicita. Ergo eam DEUS usurpare poterit.

Objicit Primò Koninck. Illa intereticentia non habet ullum sensum vel significationem veram. Ergo est mendacium illicitum. Antecedens probatur. Quia ut duæ locutiones unam integrā componant, debet esse inter eas aliqua connexio, vel tanquam inter signum & signi.

RE P.
THEMLO
ZIA NOWSKI
Tom. I. et Z
D. VI

& significatum, vel tanquam inter duas orationis partes, quæ trahim inter se junguntur; in praesenti autem nihil horum est, nec est unio inter illam locutionem externam & intereticentiam.

RESPONDETUR. Circumstantias externas, esse signum æquivalenter, licet non formaliter internæ locutionis, & per hoc signum æquivalens, timiri & explicati locutionem internam seu intereticentiam.

Objicitur Secundò ex Lugd. Veracitas obligat quidem ad conformanda verba menti, sed non ad conformandam mentem cum mente; debemus ergo comparare verba ipsa cum mente, & videre ex una parte voces externas, cum sua significatio; ex alia mentem loquentis, & considerare, an verba exprimant id, quod est in mente; quomodo autem exprimunt si ponitur intereticentia?

RESPONDETUR. Illa verba si sumantur in circumstantiis, in quibus plura significant, quam dicunt, exprimere mentem loquentis.

Objicitur Tertiò. Tota obligatio veracitatis, est, ad conservandam vitam humanam & commercium politicum; quod æquè nutaret, si licita esset intereticentia.

RESPONDETUR. Ita ad convictum politicum attendendum est, & eum salvandum, ut servetur jus secreti, quod facile extorqueri possit, si illicita foret intereticentia; nemoque tenetur abstinere ut plus significet quam dicatur, quantumvis ex ignavia, aliquis non penetreret; ita etiam in praesenti, ingerentibus ipsis circumstantiis ad notitiam, quod ingererent verba, si poneserentur.

Objicitur Quartò Ripalda. Ejusmodi locutiones quæ sunt cum intereticentia sunt mendacium: locutio enim constituitur significacione externa verborum.

RESPONDETUR. Locutionem formalem humanam, constituit locutione externâ, sed non locutionem æquivalenter, quæ pendere potest à circumstantiis, ut cum plus significamus quam dicimus.

Objicitur Quintò. Possemus dubitare de fide, annon DEUS aliquid reticuerit in rebus revelatis.

RESPONDETUR. Quod non. Ratio quia penes Ecclesiam est infallibilis assistentia Spiritus Sancti, explicativa circumstantiarum revelationis, si forte quæ essent æquivalens locutio; præcipue autem: quia in explicandis altioribus theoriis præceptionibusque morum, dissonum esset natura intellectuali, intereticentias frequentare; ex quo titulo obligatus est DEUS, ille abstinere in rebus fidei.

INSTABIS. Licet DEO amphibologia. Ergo & mendacium.

RESPONDETUR. Negando consequentiam. Quia in amphibologia nulla est dissonantia

ad naturam intellectualem secus in mendacio.

DIFFICULTAS III.

An cognitionis supernaturalis omnis, sit non nisi essentialiter vera?

RIPALDA de ente supernaturali ponit disp. 58. An Cognitio supernaturalis possit esse falsa ex natura rei? & 59. An saltē potestate DEI absoluta? Priore thesim negat; de posteriori judicium suspendit, ad quas etiam disputaciones, remittit se h̄c disp. 10. Sect. 1.

DICENDUM est. Possibilem esse cognitionem supernaturalem, & tamen non nisi probabilem.

PROBATUR PRIMÒ. Quia nulla implicatio.

PROBATUR SECUNDÒ. Possibilis est actus prudentiae supernaturalis. Ergo & judicium supernaturalē probabile; nam etiam judicium prudentiale, movetur rationibus probabilibus.

PROBATUR TERTIÒ. Opinari probabiliter, non est ratio diffusa naturæ intellectuali creatæ, quamvis non sit perfectio naturæ ut sic intellectualis. Ergo non est ratio, cur illi elevatum supernaturale accederet non possit. *Aptatur in contra argumenta Ripalda.*

Objicitur PRIMÒ. Supernaturalitas sicut naturam cognitionis evicit supra naturam cognitionis naturalis, ita ejus proprietates celsiores arguit: prima autem eaque potissima perfectio cognitionis, est veritas, & ad praesens certitudo.

RESPONDETUR. Quod supernaturalitas evicit cognitionem naturalem, ratione ordinis non in gradu entis & perfectionis; hinc accidens supernaturale, est perfectius substantia naturali, ratione ordinis, non ratione gradus entis. Consequenter & probabilitas, erit perfectior ordine, præ certitudine naturali, licet non perfectione & gradu nolcendi.

Objicitur SECUNDÒ. Ex conceptu virtutis intellectuialis, quæ ex Aristotele verum attingit. Unde etiam opinionem negat esse virtutem; omnis autem cognitio supernaturalis, est actus virtutis supernaturalis.

RESPONDETUR. Negando hoc sensu omnem cognitionem supernaturalē esse actum virtutis. Cur enim implicet opinio supernaturalis?

Objicitur TERTIÒ. Nihil est quod detur cognitionem supernaturalē à ratione certissimæ, si eam non deturbat in fide, ratio obscuri.

RESPONDETUR. Debilitatem motivorum, & concussum ab utraque parte pugnantium rationum, restringere cognitionem supernaturalē, ad formalitatem opinionis.

(k) 2 Obj.

OBJICITUR Quattuor. Voluntas perficitur quidem affectu tendente etiam in bonum appa-rens, secus intellectus: quia veritas cognitio-nis non sumitur ab apparentia obiecti; sed à reali ejus existentia.

RESPONDETUR. Intellectum perfici primò à vero, prout est; sed minus principaliter, perfici etiam à vero prout apparet, ut videre est in pru-dentia & ipsiis opinionibus, quæ indubie, melio-res sunt errore.

OBJICITUR Quintu. Quiros in 1. par. disp. 4. num. 1. Actus supernaturalis, est specialissime intentus à Spíitu Sancto, est formalis vel virtu-alis Dei locutio, est titulus suæ perfectionis supra vires naturæ; & tamen perfectio maximè ne-cessaria cognitionis, etiam naturalis, est veritas. Omnis item actus supernaturalis, est debitus soli Deo: egregia vero Deitatis est laus, si sibi ap-propriet errorum, & si fides quæ inter actus su-purnalares obscurior est, non potest esse fal-sa. Ergo nec ulla cognitione.

RESPONDETUR. Sicut datur cognitione certa & certior, ita dabitur minus specialiter & specialissime intenta à Deo: & ita habitus deter-minatus non nisi ad verum, erit specialissime in-tentus: opinio autem minus principaliter; ita, ut ei ratio specialissimæ conveniat in ratione or-ordinis, non autem in aliis formalitatibus. Ne-gatur item, omnem actum supernaturalis co-gnitionis, esse vel formalem vel virtualem Dei locutionem, eritque adhuc actus opinionis egre-gia laus Dei in ratione ordinis, licet non æqua-ndo, alias perfectiones naturales; ut dictum supra in simili. Cumque de presenti habitu con-stet ex revelatione & doctrina Patrum, illum esse certissimum, quæ revelatio non se extendit ad exclusionem opinionum supernaturalium, sit, ut adhuc illæ sint possibles.

INSTAT. Omnis cognitione probabilis ex obje-cto est falsa vel vera. Ergo sicut Deus non pot-est esse causa erroris; ita nec probabilis notitia supernaturalis.

RESPONDETUR. Ex argumento sequi, saltem esse possibilem ne titiam probabilem supernatu-rale, quando ex obiecto est vera. Deinde, potest dari notitia prudentialis supernaturalis, etiam si attento obiecto ut est in se, res aliter se habeat. Ergo etiam in praesenti idem dici poterit.

DICENDUM est Secundo. Possibilem esse cogni-tionem supernaturalem, quæ comparatè ad unum v. q. instans sit vera, comparatè ad aliud falsa.

PROBATUR Primò. Quia in hoc nulla impli-cantia.

PROBATUR Secundo. Ponamus ante instans Nativitatis Christi, elicere aliquem fidelem, hunc actum. Christus nasceret; posset velle illum continuare, aut posset etiam DEUS illum de-terminare, auxilioque suo elevare, ad continu-

andum hunc actum, etiam pro instanti quo ben-Christus natus est: qui actus comparatè ad illud instans quo nondum natus est, verus erit. Ergo

PROBATUR Tertiò. Quia si tales cognitiones supernaturales non darentur, etiam hæc cog-nitio; erit extreum judicium, non esset super-naturalis: quia etiam illa cognitione est falsa, com-paratè ad instans, quod nondum erit judicium extreum.

DICENDUM est Tertiò. Impossibilem esse cogni-tionem supernaturalem, & tamen erroram sim-pliciter.

PROBATUR Primò. Quia impossibile est De-um producere hoc, quod est dissonum naturae intellectionali quæ tali; id autem competit errori.

PROBATUR Secundo. Quia & componeretur cum gradu supernaturalis ille error; & non componeretur: componeretur quidem ut supponitur; non componeretur autem: quia de-fectibile ex conceptu suo, non sunt componibilia; summe enim oppositorum, non datur com-positio; nec appetit, quomodo error & super-na-turale possint comparari inter se, sicut perfectibile & perfectivum; error enim, non posset esse perfectivus. Non etiam supernaturalitas esse perfectiva erroris; cum ipse error supernatu-ralis, non aliquam elevationem, sed depressionem potius adferret.

PROBATUR Tertiò. Si compararentur inter-eror naturalis & supernaturalis; vel esset major defectus error supernaturalis, vel non; non pos-set dici quod sit major defectus: quia super-na-turale adfert perfectionem, quæ debet superar quacumque perfectionem naturalis in eodem genere ut ostendit inductio; non etiam posset esse major defectus: quia excellentior defectus, in ratione defectus, semper est qui turpius; & sic turpius est aurigari Neronem, quam simplicem colonum, turpius est si scientia actus erret, quam opinio. Cujus ulterior Ra-tio est quia præter defectum, qui se solo adfer turpitudinem, datur etiam turpitudo, ut ita dicam, vieti prædicati excellentis, quod debet impeditre illum esse etum, nec confundi illa con-junctione.

RESPONDEBIS Primò. Quod ille error in quantum supernaturalis est, sit minus defectu-los, magis autem defectuosus in ratione erro-ris.

CONTRA. Quia ex hoc sequeretur audi-gari Neronem esse magis nobile, quam colo-num, in quantum Nero est quid nobilis. Rut-sus cum ille error non quomodounque sit ma-jor; sed prout junctus supernaturale; sic sumpus trahit secum supernaturale. Ergo si quæ junctus est major, quæ supernaturalitatem impor-tans, est major.

RESPONDEBIS Secundo. Errorum, esse quid, supernaturali extrinsecum, adeoque salva-entia-

R. P.
THEMLO
Zianowski
Tom. I. et 2.
D. VI

entitate supernaturalis, potentem contin-
gere.

CONTRA est. Quia etiam odio Dei, est
extrinseca amabilitas Divina; & tamen hoc non
obstante, odium Dei non potest esse supernatu-
rale. Ergo præcisè ex eo, quod aliquid sit ratio-
ne extrinseci, non sequitur conjungibile jam il-
lud esse cum ente supernaturali. Deinde licet
quid sit extrinsecum error cognitioni: quia de-
sumitur ab objecto aliter se habente: non ta-
men hoc sensu est extrinsecum, hoc est realiter
superadditum, ipsi entitati.

OBJICITUR Primò. Falsitas conveniens
divinitus cognitioni, componitur cum conce-
ptu primario & secundario cognitionis super-
naturalis. Ergo non implicat cognitionis super-
naturalis divinitus falsa.

RESPONDETUR. Negando antecedens, ob-
rationes allatas, & licet quidem ille actus erroris
supernaturalis, foret distinctus ab errore natu-
rali, sed hoc ipsum subjectum negatur, posse da-
ri errorem supernaturalem.

OBJICITUR Secundò. Potest affectus super-
naturalis esse vitiosus. Ergo & falsus.

RESPONDETUR. Antecedens esse verum,
quando est extrinseca malitia illius actus vitiosi.
Jam autem ratio distloni, non est quid extrinse-
cum ipsimet errori. Supponitur autem quod
Deus dissonum naturæ intellectuali quæ tali,
qualis est error, operari non possit.

INSTAT Rípalda. In casu antecedentis non
solum mediæ, potest ille actus esse malus, in
quantum scilicet ab actu malo referetur in fi-
nem malum, verum etiam immediatè: quia
ipse immediatè à Deo pro suo libitu prohibitus,
fieri potest, contra prohibitionem divi-
nam.

RESPONDETUR. Prohibitionem illam reddi-
tur illum actum, nonnisi extrinsecè malum:
quia hoc est intrinsecè malum, quod ipsum in
entitate manens, non potest fieri bene: hoc au-
tem non competet illi actu. Ea quæ subdit
de duratione visionis beatæ alibi soluta, hoc
tantum addo. Negando à scientia simplicis in-
telligentiæ præsentari in visione repugnantiam
ad destrui; cum possit esse visio Dei tempora-
nea: vel ad maximum præsentat, non posse
illam à DEO destrui sub conditione, si DEUS
nolit; ad eum modum, quo in Angelis præ-
sentatur incorruptibilitas, si Deus nolit uti suâ
potentia ad id.

OBJICITUR Tertiò. Potest existere co-
gnitio supernaturalis potestate absolutâ Dei,
non existente objecto, quoad præsentat.
Ergo & cognitio supernaturalis poterit esse er-
ronea.

RESPONDETUR. Duplicem errorum distin-
guidebere; quandam simpliciter, & pro omni
eventu, ut si quis dicat Deus non est trinus.
Secundò error, quirespectu hujus quidem in-

stantis error est, respectu aliis veritas: Prioris
illius erroris non potest esse causa Deus per se;
nec potest existere supernaturalis cognitio, ita
errans: potest posterioris ordinis: expresseque
docet Quirós, occasionaliter posse se Deum
habere ad errorem, sed non determinando præ-
cisè ad eundem; & ita etiam Deus, non dando
gratias efficaces, utitur jure suo; licet illis
non datis, sequatur per accidens pecca-
tum.

OBJICIT Quartò idem. Cognitio super-
naturalis non alligatur objecto extrinseco im-
mediatè, ac per se; sed mediâ voluntate Divi-
nâ. Deus autem potest negare exigentia re-
rum supernaturalium, quod negat exigentia na-
turalium. Ergo potest negare cognitioni su-
pernaturali, existentiam objecti.

RESPONSUM, quod Deus possit negare co-
gnitioni supernaturali existentiam objecti, silla
versetur circa aliquid contingens, conseqüen-
ter erit adhuc vera respectu diversi instantis;
nec erit tunc error: quia profiliere in actu secundum, quem h̄ic & nunc circlimstantiæ de-
poscunt, non est errare. Negatur tamen posse
Deum denegare concursum existentia objecti
necessarii, & quæ talis, attracti à notitia super-
naturali, idque ob rationes allatas. Ex quo etiam
regulari debet, qualinam apparenti revelatio-
ni, possit fieri assensus supernaturalis.

OBJICIT Quintò idem. Potest esse visio
sensitiva intrinsecè supernaturalis, qua tamen
retineatur in absentia objecti. Ruris de facto
in apparitionibus miraculosis, ita sit, ut faciat
Deus fieri visiones referentes objectum, quod
re verâ non est. Ergo etiam poterit facere
idem, cum sensationibus intrinsecè supernatu-
ralibus. Ergo & notitia supernaturalis, poterit
esse erronea.

RESPONDETUR. In sensatione nullum propriè
repetiri errorem, de quo h̄ic agitur. Deinde
non est tunc Deus causa per se erroris, sed
nonnisi occasionaliter; apparitiones etiam illæ
non sunt dissonæ naturæ intellectuali, qua
tali.

QUÆSTIO II.

De Obscuritate Fidei.

PRÆMITTO Primò. Fidem esse obscuram.
Ratio, quia id docet Scriptura & Patres,
unde vocatur argumentum non apparentium,
lucerna in caliginoso, enuntiatumque est Pa-
trum: Fidelis sum; nescio quod credo.

PRÆMITTO Secundò. Obscuritatem fidei, ex
aliis dictis, nullo modo posse habere rationem motivi,
& quamvis obscuritas conjungatur rationi for-
malis fidei, ut si dicatur: formale fidei est veritas
divina obscurè attestans: nihilominus obscuritas